

Direnış lideri öğretmen işinden alındı

Günaydın gazetesi Ankara'da
rosuna dün sabah meçhul kişi-
ler tarafından ateş edildi, bi-
ninin bir camii kurtuldu. Es-
bakan Süleyman Demirel'in evi
ile ilgili bir haberi yayınlandıktan
sonra Günaydın gazetesi mecha-
beri Nöbet Odası'na tutuldu.

EMEK

ME MÜCA
ve karşı diren

HASTAS küçük tasarrufları büyük da-
valarda kullanmak vadi ile seferber etmeyi
başarmış bir kuruluştur. Para toplama baki-
mından sağladığı bu başarı övülmeye değer.

öğretim
dyoya sansür kondu

İLÂVEMİZİ
İSTEYİNİZ

PEYGAMBERLER TARİHİ

KAPİTALİZM
ÇIKMAZDA**

Olava Toplum Polisi'nin vadi'si olduğu
hatırlı bir halde sebepleri verildi. Hürriyet
Alanı bir anda molotof kokteyli, dinamit
lokumları ve tabanca mermileri ile cehem-
nem bir havaya burunmuştur. Polis bu
olayda 18 defa olarak verildi. tooladı

29 Aralık 1969 18

Bir Basın Kralı AP iktidarına savaş açtı

Yabancı sermaye
aleyhine yollara
yazı yazan sekiz
öğrenciye Belediye
cezası verildi

öğretmen
boykotu

polis-öğren
ci çatışması boykot

GAZÖZ kapakları sizleri bekliyor.
* MUTLU OLMAK İÇİN

DİKKAT
AMERİKA

6. FİLO KATİL FİLO'DUR. VERDİĞİMİZ 9 ÖLÜ,
AMERİKANIN VE YERLİ İŞBİRLİKÇİLERİNİN
BOYNUNA İLMİKTİR BİRLİK OLALIM, KATİL
*** FİLO'YU SÜRELİM, ATALIM.

BOYKOT!...

katil
filo
defo

katil
6.filo'ya
karşı diren

siyası cinayetler

emperyalizm
le mücadele

Bir öğrenci
öldürüldü
işbirlikçi
iktidar***

ÇOCUK AÇ, BABASI AÇ, ÖĞRETMEN AÇ BUNUN İÇİN BOYKOT
FAKİRE TEZEKİ OKUL ZENGİNİ KALORİFİRLİ OKUL BUNUN İÇİN
yerli işbirlikçilerine karşı savaş günüdür.

REVİZYON

TURKİYE
HALKI AME
RIKAYI İSTE
MIYOR "Dur,, demenin

TÖS ve İLK-SEN için
tahkikat açıldı

ANKARA, AA
Türk Ceza Kanununun 236.
Maddesiyle yasaklanan FİSİ u
lemese tesvik suçundan TÖS
ve İLK-SEN hakkında Savci-
liğin soruşturmasına açılmış-
tır. Her iki sendika hakkında
Türk Ceza Kanununun 31. mad-
desine göre işlem yapılacaktır.
Ola yandan devlere etir-
meyen neritmenler hakkında
da mahallî müfettişler tara-

KAPİTALİZM
ÇIKMAZDA
YAŞASIN EMEĞİ İLE YAŞAYANLARIN MÜCADELESİ!
Ankara Boykot Komitesi
ARKADAŞ!
BİZ ÖĞRETMENLER NEDEN
BOYKOTLA GİDİYORUZ?

ADİL ÖZKOL

Geçtiğimiz haftaların en önemli olaylarında ikisi TÖS ve İLK-SEN öncülüğünde öğretmenlerin giriştiği boykot hareketi ile Amerikan 6. Filosunun Türkiye'ye yeniden gelişi idi. Öğretmenlerin 15 Aralık 1969 günü başlattıkları dört gün süreli boykot hareketi iktidarın bütün engellemelerine, tehditlerine ve vaatlerine rağmen başarı ile yürüdü. İlgili çekici bir nokta boykotun yalnızca özlük haklara ilişkin olmaması ve bozuk eğitim düzenindeki ve bunun nedeni olarak da komprador kapitalizminin kirli düzenindeki can alıcı noktaların da boykot sebebi olarak ortaya konulması oldu.

Boykotun ilk günü TÖS ve İLK-SEN yayınladıkları bildiride :

«1 — Halkımızı mutlu kılacak yönde üretici eğitim ve öğretim sistemi uygulanmalıdır.

2 — Eğitim ve öğretim programları yabancı uzmanların etkisinden kurtarılmalıdır.

3 — Özel okullar yoluyla sürdürülen eğitim sömürüsüne son verilmeli, özel okullar devletleştirilmelidir.» diyorlardı.

Bunlara karşı AP iktidarının tepkisi Milli Eğitim Bakanının ağzından tehditler savurmak ve öğretmenlerin aylardır ödenmeyen ek ücretlerinin ödenmeye başlandığını, çeşitli tasarılar hazırlandığını bildirerek göz boyamaya çalışmak oldu. Boykot merkez komitesinin katılma oranının yüksekliği hakkındaki bildirimleri de AP iktidarının çok kızdırdı ve TRT'ye de iki günlük sansür konuldu. Sansür devam ederken Milli Eğitim Bakanının olayla ilgili konuşmasının hükümet bildirisi olarak tekrar tekrar okutulması ve hükümet sözçüsünün katılma oranının % 19,1 den % 18 e düştüğünü ciddi ciddi ilan etmesi herkesleri güldürdü. Bir kere katılma oranının verilen rakamlardan çok daha fazla olduğu en basit gözlemlerle bile kolayca saptanacak açık bir durumdu. Ayrıca rakam doğru olsa bile bu dahi otuz bin öğretmenlerin boykota katıldığı göstermekte idi. Boykot komitesi yayımla-

dığı bildiride hükümetin boykotun anlamını gözlerden uzak tutmaya çalışarak rakamlarla uğraşmasını yerdirdi ve ayrıca katılmanın yüzbinin çok üzerinde olduğunu belirtti. Gerçekten iktidar boykot süresince hareketin temel nedenlerini münakaşa etmekten titizlikle kaçındı. Meclisteki konuşmasında Demirel, öğretmenlerin terfi ede ede orgeneral kadar maaş alma durumuna gelebilme imkânlarının olduğunu söyledi. Ama araçların tefecilerin, kompradorların bir basit vurgunla bütün orgeneralin ve bütün öğretmenlerin aylık maaşlarının toplamının tutarından çok fazlasını ceplerine indirdiklerine hiç dokunmadı. Başbakanın bile reddedemediği bir gerçek öğretmenlerin üçte birinin 500 liradan, yarısından fazlasının ise 800 liradan az maaş aldıklarıdır. Milli gelirden gittikçe daha az pay alan memurlar zümresinin meslekleri itibarıyla en uyanık kesimini teşkil eden öğretmenlerin gittikçe darlaşan bu cendere altında ilelebet susup kalmalarını beklemek imkansızdır. Hayatlarını emekleri ile kazanan bütün zümreler gibi öğretmenlerde bir taraftan geçim derdi çekerken, diğer taraftan hakim sınıfların gittikçe artan bir pervasızlıkla sömürüyü artırdıklarını ve zenginleştiklerini görmektedirler. Okullarındaki, eski başarısız öğrencileri şimdinin karaborsacıları, soyguncuları veya sömürücü hakim sınıf partilerinin ileri gelenleri olarak ve düzenin küçük örneklerini temsil edencesine karşılarında durmaktadır. Komprador kapitalizminin emperyalizme bağlı mekanizması, küçük burjuvazinin öğretmenler kesimini tatmin edememektedir. İlave olarak çağın gerisinde kalan eğitim düzeni öğretmenlere ters gelmekte, kendilerine temsil edilen genç kafaları topluma ve insanlığa yararlı olabilecek şekilde yoğurmak imkânlarının engellenmesi onları tedirgin etmektedir. Öğretmen boykotunda bu yüzdeyüz haklı noktaların dile getirilmesi ve temel ilke olarak bütün bu bozuklukların ancak köklü bir devrim ile çözümlenebileceğinin benimsenmesi iktidarı çileden çı-

karmıştır. Başbakan, TÖS genel başkanın Devrimci Eğitim Şurasındaki konuşmasını eleştirmiş ve Baykurt'un dünyanın gidişinin sosyalizme doğru olduğunu söylemesini özellikle eleştirilmiştir. Anlaşılmaktadır ki öğretmenleri sefaletten iten bozuk düzenin savunucusu AP iktidarı, öğretmenlerin bu bozukluğun farkına varmalarına, onun ancak sosyalist devrim ile düzeleceği fikrine gittikçe yaklaşımlarına şiddetle karşı çıkmakta ve öğretmenlerin tarihsel gelişmeye, gözle görünür gerçeklere sırt çevirerek sömürücü hakim sınıflara körü körüne hizmet etmelerini istemektedir. Genel olarak memurlara ve bu arada öğretmenlere grev hakkı verilmeye katiyen yanaşıl-maması da bunun belirtisidir. Halbuki sınıflı toplumlarda sınıfların, zümrelerin örgütlenmeleri ve her türlü demokratik araçları kullanma hakına sahip olmaları gerçek bir demokrasiden bahsedilmenin ilk şartıdır. Fakat niyetleri, demokrasicilik cilası altında sömürü çarkını gizlemek olan hakim sınıflar buna yanaşmaya hiç taraftar gözükmemektedirler. İktidar sözcülerinden başka ana muhalefet partisi lideri de öğretmen isteklerinin önemlilerini es geçmiş, meşhur denge politikasının gereği olarak, boykotun tuttuğunu da gördükten sonra, bir yandan Başbakanı kısıma gidilmemesini rica ederken öteki taraftan boykotu yürüten öğretmen liderlerine şiddetle çatmıştır. Böylelikle de aslında iktidara yeşil ışık yakmaktan başka bir şey yapmamıştır. İnönü'nün Mecliste yaptığı bu konuşmada dikkat çeken bir nokta da bir takım sıfatlarda ekleyerek sola her zamankinden daha fazla yüklenmiş olmasıdır. Hem çok partili rejime ve demokrasiye sahip çıkmak hem de sol kanadı (Anayasal rejime de ters düşen şekilde) engellemeye çalışan iktidara destek olacak sözler söylemek İnönü'nün aşırı ortacılığının yeni bir görüntüsüdür. Nitekim ana muhalefet partisi lideri «ben aşırı sağın ve solun zararlarını yalnız teorik olarak değil bir uygulayıcı olarakta yakinen bilmiyorum» diyerek «Bu da mem-

Gerici Koalisyonlar

lekete solculuk gerekse onu da biz yaparız» anlayışını bir kere daha tes-cil etmiş ve kapitalizmin emekçi sınıflara uyku ilacı olarak sunduğu Orta-Solculuğun kapitalizmden baş-başa bir temel taşımayan zikzaklı yolculuğunun eğlendirici tablosunu çizmiştir. İnönü'nün aşırı sağdan ne kastettiği de ilgi çekicidir. İnönü'nün konuşmasında sağ ekonomik temelinden ayrılarak ve yalnızca emperyalizm ve yerli işbirlikçilerince çeşitli tepkileri istismar edilen kitlelere hasredilerek ele alınmıştır. Özellikle bu noktaya hücum eden İnönü asıl sağcılar yani ağaları, araçları ve komprador kapitalistlerini pek keyiflendirici bir tahlilli benimsemiştir. Halbuki bilindiği gibi Nurculuk, Süleymanlık v.s. gibi akımların gücünü yitirmesi ancak onları besleyen komprador kapitalizmine tek alternatif teşkil eden solun güçlenmesi ile mümkündür ve ancak onun gösterdiği çözümlerle gerçekleşebilir.

Boycot süresince AP, CHP ve GP nin toplumumuzdaki bozuk düzenden doğan bu rahatsızlık belirtilerine karşı kurdukları gerici koalisyonu rağmen birçok kuruluşlar öğretmenlerin yanında yer aldılar.

6. Filonun gelişi ve İstanbuldaki cinayetler de dikkate alınarak Ankara, İstanbul ve İzmir'de hemen bütün fakülte ve yüksek okullar boykota katıldılar. Üniversite asistanları ve Siyasal Bilgiler Fakültesi öğretim üyeleri boykotu desteklediklerini açıkladılar. Bir bildiri yayımlayan Türk Hukuk Kurumu, iktidarı sosyal gelişmeler karşısında zaptiye nazırı kafasıyla davranmama-ya çağırıldı. Ve hatta Ankara ve İstanbul gibi merkezlerde öğretmenlerin boykota girmedikleri liselerde öğrenciler boykotu desteklemek için boykota girdiler, yürüyüşler düzenlediler. Öğretmenler boykotu 18. Aralıkta sona erdi. Bu arada İLKSEN Genel Başkanı Kenan Keleş ile TÖS Genel Başkanı Fakir Baykurt'un da içinde bulunduğu iki bin kadar öğretmene isten elçektirildiği açıklandı.

Öğretmen boykotunun sona ermesinden bir gün sonra 6. filo bir

kere daha Türkiye'ye geldi. Emperyalist sömürünün bu maddi ve meşum belirtisi her seferinde kendisini olanca gücüyle protesto eden devrimcilerin inadına inadına yeni kurbanlar ararcasına yeni kanların dökülmesini istercesine İzmir'e demir attı. İzmirdekilere ilâveten Ankara ve İstanbul'daki devrimci gençlerde günlerdir bu ziyaret aleyhine kampanyalar düzenlemekte ve geri kalmışlığımıza damgasını vuran Amerikan emperyalizminin 6 numaralı deniz bekçisine hep bir ağızdan «Go Home» demeye hazırlanmaktaydılar. Başkentten takviye edilen polis birlikleri ile İzmir'in havası esashi şekilde gergindi. Aslında AP iktidarının olay çıkarmakta ayrıca bir kastı yoksa bu ziyaretten memnun olduğu pek söylenilemez. Zira gençlerin bu küstah ziyaretçileri ne kadar büyük bir kızgınlıkla karşıladıkları ve halkın da onlardan yana çıktıkları bilinmektedir. Nitekim filonun dört günlük ziyareti sırasında gençler halkımızın duygularına tercüman oldular. Ülkemizi gün geçtikçe artan bir iştiha ile sömüren, her sorunumuza burnunu sokan Amerika karşısında, kendini meşru müdafaa durumunda hisseden halkın, herşeyin üstüne birde Amerikan muhriplerini karasularımızda görünce kayıtsız kalması beklenemez. Bütün bunları hesabeden AP iktidarının Amerikalılara «gelmeyin» demeye de yüzünün tutmadığı, gücünün yetmediği anlaşılmaktadır. En ziyade sözünü geçirdiği müttefikinin (!) sık sık ziyaretine gelen Amerikalılarda hem deniz üzerinde sıkılan mürettebatlarını ferahlatmakta hem de devrimcilere gözdağı verdiklerini sanmaktadırlar. Ancak evdeki hesabın çarşıya uymadığı ve anti-emperyalist birikimin her olayda fazlasıyla arttığı herkeslerin malumu oldu, satılmışlarında suratına çarpıldı.

Sonuç olarak şu söylenebilir ki; öğretmen boykotu, İstanbul ve İzmir olayları çatırdaması kaçınılmaz olan komprador kapitalist düzenin her zaman beklenen rahatsızlıklarıdır.

Öğretmen boykotu komprador

kapitalizmi ile küçük burjuvazi arasındaki çelişkilerin biçimlenmesi yönünde atılmış esashi bir adımdır. AP iktidarının sınıfsal dayanağı bu kesimi hiçbir zaman tahmin edemeyecek, onların demokratik haklarını her zaman kısıtlı tutmaya çalışacak, yüzelli bini aşkın öğretmen kitlesi ise gittikçe güçlenen bir şekilde sömürü düzenine tepki gösterecektir. İzmir direnişinin sosyolojik anlamı ise ülkemizde anti-emperyalist birikimin hızla arttığıdır. Devrimci gençlik bu mücadelede ne ölçüde kesin kararlı olduğunu ortaya koymuştur. Satılmışların ve emperyalistleri eğlendirmekten çıkar sağlayan zümrelerin tepkileri ne olursa olsun Türkiye halkına anti-emperyalist eylemleri her seferinde biraz daha benimseyecektir.

Bu dönemde Türkiye İşçi Partisi'ne düşen görev de bütünü önem kazanmaktadır. Sömürü düzenini tasfiyesinin ve anti-emperyalist savaşın doğal öncülüğünü yapma görevi, artık toparlanma dönemine girmesi gereken TİP'in süratle el atması gereken bir konudur. Ortaya çıkan rahatsızlıkların mevcut düzenden doğduğu ve bu duruma tek alternatif teşkil eden sosyalist iktidarı kurma ödevinin de sosyalist örgüte ait olduğu düşünülürse Partimizin ne kadar ciddi bir çalışma içine girmesi gerektiği anlaşılar. Bir yıldan fazla bir süredir içinde beliren sapmalarla uğraşan T.İ.P. örgütlenme ve eğitime de birinci plânda ağırlık veren fakat aynı zamanda da anti-emperyalist mücadeleyi ve demokratik hareketleri ön plânda tutan hummalı bir faaliyete girişmek zorundadır.

Bu görev parti yönetimi kadar partili veya partisiz bütün sosyalistlerin de omuzlarındadır. Hepimiz görünüşte pek parlak, pek çabuk sonuç verici görünen fakat hiçbir olumlu netice sağlamayacak olan çözümlerin ciddi alternatifler gibi ortada dolaştığı şu sıralarda, ilerici atılmaları bilimsel yörüngesine oturtmak, sosyalist örgütün öncülüğünü ve önemini bilmek ve bildirmek zorundayız.

ŞABAN YILDIZ GENEL BAŞKAN

15 Kasım'da toplanmış olan Genel Yönetim Kurulunda Aybar'ın istifası üzerine genel başkanlığa seçilmiş olan Mehmet Ali Aslan, çeşitli beyanları ve tutumu ile Parti çevrelerinde olumlu bir etki yaratmıştı. Ancak, ne var ki, Merkez Yürütme Kurulu, çeşitli nedenlerle bir türlü toplanamadığı için, genel başkan yönetiminde yalnız ve desteksiz kalmış oluyordu. Buna bir çözüm getirmek, yani Yürütme Kurulunu toplanabilir bir kompozisyonda yeniden teşkil etmek üzere 6 Aralıkta çağırılan Genel Yönetim Kurulu da malesef, nisap teşekkül etmediğinden toplanamamıştı. Bunun üzerine istifaya karar verdiği anlaşılan genel başkan, evvela Parti Büyük Kongresini olağanüstü toplamaya karar vermiş fakat bazı genel yönetim kurulu üyelerinin (Sadun Aren, Behice Boran, Osman Sakalsız) kendisine müracaatı üzerine bu kararını ertelemiş ve bunun yerine Yönetim Kurulunu bir kere daha 20 Aralıkta toplantıya çağır-mıştı.

20 Aralıkta gene nisap olmadığı için toplanamayan kurul, ertesi günü 27 mevcutla (nisap 21 dir) toplanmıştır.

Toplantıyı kısa bir konuşmayla açan genel başkan Aslan, yukarıda ki gerekçeyle bu görevinden istifa ettiğini bildirmiştir. Bunun üzerine kısa bir ara verdikten sonra tekrar toplanan kurul, genel başkan seçimine geçmiştir. Tek aday Partinin kurucularından, eski İstanbul il başkanı, tekstil işçisi sendikacı Şaban Yıldız'dı. Seçim üç turda tamamlanmıştır. Turların sonuçları şöyledir.

1. tur 21 Şaban Yıldız 5 boş
2. tur 22 Şaban Yıldız 5 boş
3. tur 21 Şaban Yıldız 6 boş

Şaban yıldız genel Başkan seçildikten sonra, Merkez Yürütme Kurulu da istifa etmiş olduğu için, bu seçime geçilmiştir. Gene toplantıya bir ara verilmiş ve kurul tekrar to-

landı. Zaman Başkan Merkez Yürütme Kurulu için aday gösterilmesini talep etmiştir. Bunun üzerine Atilla Aşut kendi hazırladığı listeyi sunmuştur. Bu liste şöyledir :

Osman Sakalsız	Behice Boran
Şaban Erik	Sadun Aren
Bekir Yenigün	Nihat Sargın
Fevzi Kavuk	Y. Ziya Bahadınlı
Naci Eren	Kemal Burkay
Hüsamettin Güven	Güney Dinç

Başkanın ısrarlı taleplerine rağmen başka aday gösteren çıkmamış ve seçimlere geçilmiştir. Fakat bu esnada Mehmet Ali Aybar, Genel Yönetim Kurulundan istifa etmiş ve toplantı salonunu terk etmiştir. Aybar'ı Yaşar Kemal ve Samim Kocagöz takip etmişlerdir. Bundan sonra yapılan oylamada liste 15 oy almış 9 oy da boş çıkmıştır. Bunun üzerine ikinci tura geçilmiş fakat bu sefer iştirak 21 e düşmüş liste gene 15 oy almış 6 oy da boş çıkmıştır. Üçüncü tura geçileceği zaman toplantı nisabının kalmadığı görülmüş ve Başkan hem seçimleri tamamlamak hemde gündemin diğer maddelerini (Anayasa mahkemesine dava açılma konusunu) görüşmek üzere Kurulu tekrar çağıracağını söyleyerek toplantıyı kapatmıştır.

Aybar'ın Sabotajı

Toplantıya gelmiş oldukları halde oylamaya iştirak etmeyerek kurulun, partinin işlemlerini sağlayacak organı seçmek gibi temel bir görevini nisabı düşürmek suretiyle, yapmasını engelleyen üyeler şunlardır : Mehmet Ali Aybar, Yaşar Kemal, Samim Kocagöz, Kemal Aksoy, Sinasi Kaya, Ayata Beyensel, İbrahim Çetkin, Abbas Uğurlu. Bunların ilk dördü aynı zamanda kuruldan istifa etmişlerdir.

Ergün'ün Tutukluluğu Sürüyor

10. sayıdaki «Kurtuluş Savaşı Ama Nasıl?» başlıklı yazıdan dolayı tutuklanan yazı işleri müdürümüz Hüseyin Ergün'ün tutukluluğu devam etmektedir.

Ergün'ün dosyası henüz sorgu hakimliğinden ağır ceza mahkemesine intikal etmemiştir. Ne zaman intikal edeceği de henüz belli değildir.

Gerek EMEK aracılığıyla gerekse doğrudan kendisini ziyaret ederek ilgilenen okurlarımıza teşekkür ederiz.

Diğer taraftan çeşitli öğrenci hareketlerinden dolayı tutuklu bulunan öğrencilerden ODTÜ öğrencisi Sinan Cemgil kefaletle tahliye edilmiştir. Diğerlerinin ise davaları tutuklu olarak devam etmektedir.

EMEK, belirli bir sayıda basıldığı için bütün yurtda dağıtılamamaktadır. EMEK'in aksamadan elinize geçmesini istiyorsanız abone olunuz.

Bu ayrıca gazetenin mali gücünü de artıracaktır.

YALÇIN KUÇUK

« PROLETER » DEVRİMCİLERİNDEN SEÇMELER

Bir grup var, kullandıkları isimleri izlemenin mümkünü yok. Belki de dünyanın en hızlı isim değiştiren grubu. İsimle birlikte saf değiştiren, saf değiştirdikçe de küfürün dozunu artıran bu grup son olarak «proleter» devrimci adıyla ortaya çıkmış. D. Avcıoğlu'nun Devrim gazetesinin iyimser yakıştırmasına göre, sol içinde «en uzlaşmaz ve dinamik» grup da bu grup imiş.

Yazılarının hepsi Mao özentisi bir çağrı ile biter. En çok kullandıkları kelime oportünistdir. Hemen hemen her paragraf oportünist kelimesi ile başlar. Bu kelimeyi o kadar çok kullanıyorlarki, insan, acaba bu devrimciler yazılarını dört duvarı ayna olan bir odada mı yazar, diye düşünmeden edemiyor.

S. Divitçioğlu ve İ. Küçükömer, şimdiyedek sürdürmüş oldukları hain ve gizli çabalarının bu keskin devrimciler tarafından açıklanmasından sonra ne yapacaklar? Artık herkes öğrenmiş olmalıdır, onların içyüzünü. Yalnız «proleterlerin» yayınlarını okuyarak aydınlığa kuvaşanmış olanlar da bulunabilir. Aşağıdaki aktarma böylesi içindir : «İlginç olan nokta, eski Aybar ideologları Divitçioğlu ve Küçükömer'in tahlillerinin hiç birinde Türkiye'yi boyunduruk altında tutan Amerikan emperyalizmi olgusundan söz edilmemesidir. Biz, bunu unutkanlık sayamıyoruz. Tahlillerinin özünde halk düşmanlığı yatan bu iki ideolog'un Amerikan emperyalizmi noktasındaki suskunlukları tahlillerinin gereğidir.» (Aydınlık, sayı 13; sayfa 32.)

Fakat burada, çok keskin devrimcilerin dalgınlığına gelmiş olacak, küçük bir nokta var : Gerek Divitçioğlu ve gerekse Küçükömer tahlillerini birer kitapla açıklamışlardı. Divitçioğlu'nun aldığı tarihsel kesitte ne Amerika ne de emperyalizm vardı. Küçükömer'in çözümlemesine gelince; bunu ister beğenirsiniz ister beğenmezsiniz, bu çözümlemede emperyalizm de yoksa başka hiçbir şey yoktur. Bütün çözümleme emperyalizmi olgusuna oturtulmuştur. Anlaşılan, bu «proleter» devrimci mücadelesini okuyarak değil, uydurarak yapıyor. Ashnda bu o kadar kötü bir şey olmasa gerek : Devrimcilikte en önemli özellik 'içe doğuş' yeteneğidir!

Ertan Cengiz oportünisttir ve kendisi marksizmi bilmez. Ve de bu yüzden «Ertan Cengiz'e sosyalizm ile ilgili bilgilerini gözden geçirmesini, mümkünse her şeyi yeni baştan öğrenmesini öğütlemek» hem ar-

kadaşlık ve hem de devrimcilik görevidir. (Aydınlık, sayı 12; sayfa 457) E. Cengiz'in marksizmi bilmediği nereden mi belli? Çünkü, E. Cengiz «derme çatma bilgileri sözde marksist bir terminolojiyle süsleyerek stratejiler kuran ve sonra da bu stratejiye taban tabana zıt (gauchiste) eylemlere girişen milli demokratik devrimciler» demiş. Bu cehaletini göstermeğe yeter. Ama, çok şükür, marksizmi bilen, az da olsa, bir kaç kişi daha var. D. Avcıoğlu bunlardan birisi. Gerçi bu, yazmış olduğu kitaptan pek anlaşılıyor ama, Avcıoğlu'nun marksizmi bildiğinden ve hem de iyi bildiğinden kimsenin kuşkusu olamaz. Çünkü, Avcıoğlu bu devrimcilerden «marksistler» diye söz ediyor. (Aydınlık, sayı 12; sayfa 52).

Açıksa, mantığın böylesine ego'ya dönük olanı ne babıâli basınında, ne de rüzgarlı sokakta görülmüştür.

Ama rekor yine de bunlarda. Herkes düşünüp taşınırdı : Türk köylü ve işçisi siyasal faaliyetlerde, az da olsa, sesini duurmağa nasıl başladı. «Proleter» devrimci cevap şu : Bu, kemalistler, 27 mayıscılar ve «proleter» devrimcilerin çabaları sayesinde olmuştur. Doğrusu, cesur bir açıklama, bir - iki tarihsel tutarsızlık bir kenara atılırsa, Türk köylü ve işçisinin siyasal hayatta aktif olmaya başlaması, kemalist devrim geri teptikten sonra, 27 Mayıs hareketinden ise önce olmuştur. Bu bakımdan bunların şeref payı olamaz. Fakat «proleter» devrimcilerin katkısına bir şey denemez. Çünkü, köylü ve işçinin siyasal hayata girişleri ile «proleter» devrimcilerin çoğunluğunun doğum tarihleri aşağı yukarı çakışmaktadır. Pek mümkün olduğu egemen güçler bu çok devrimci çocuklarının doğumunu, köylü ve işçinin boynundaki ilmiği biraz gevçeterek kutlamışlardır.

Başka bir aktarma : «İzlemiş olduğumuz doğru siyasal çizgi ve hareketimizde yer alan militan kadronun bilinçli ve yığınca mücadelesi sonucu oportünizm bozguna uğratılmış, etki alanı, saflarımıza bölme olanakları iyice daralmıştır. Bu önemli bir başarıdır, çünkü Filipin tipi demokrasiciliğin bir parçası olan oportünizmi Türkiye'nin egemen çevreleri, emperyalizmin de desteğiyle (yalnız amerikan emperyalizminin değil İngiliz emperyalizminin de) uzun hazırlıklardan sonra sola açığı denetlemek ve her halk gibi sömürsüz adil bir toplum özleyen Türkiye halkına sosyalist hareketin kendisini

değil sahtesini sunmaktır. Bu oyun ortaya çıkarılmıştır. Bundan sonra Türkiye'de, olacaksın sosyalist akımın sahtesi değil gerçeği olacaktır.» (Aydınlık, sayı 13; sayfa 61) Aktarmadaki oportünistlerden kimlerin kastedildiğinde aydınlık olmayanlar örneğin şu cümlede cevabı bulacaklardır : «Oportünist Aybar klığı olsun, sahte Aren muhalefeti olsun, oportünizm, şimdiye kadar bilinç düzeyi yeterince gelişmemiş üyelerin en gerici unsurların çıkar birliği etrafında toplanmasından güç almıştır.»

Artık İşçi Partisinin nasıl ve ne emellerle kurulmuş olduğunu herkes öğrenmelidir ve bunun için «proleter» devrimcilere teşekkür etmelidir. Teşekkür biçimi «proleter» saflara katılmaktır.

Yalnız Aydınlık, daha çok aydınlık ihtiyacını doğuruyor. Bir kez, Aybar, 'oportünist Aren klığının' daha çok sosyalist ülkelerle ilişkisi olduğunu söylüyor. Şimdi, Anglosaksonların casusu olmaları iddiası var. Görünüşe göre, Aybar'la «proleter» devrimcilerin oturup bu noktada anlaşmaları gerekiyor. Örneğin şöyle bir çözüme ne denir : Hem ruslar ve hem de anglosaksonlar hesabına çalışıyor olmaları. Gayet mümkün, gerçi «Köroğlu yığılığına» uymaz ama, ne de olsa, bu zaman Ceymis Bond zamanıdır.

İkinci olarak, «proleter» devrimciler seçimlerde işçi partisini destekleyeceklerini iddia etmişlerdi. Şimdi açıklandığına göre, bu partinin ajan bir parti, sahte bir parti olduğunu öteden beri biliyorlardı. Acaba, diyor insan, «proleter» devrimciler seçimlerde bile bile sahte sosyalistlere mi oy verdiler? Bu, herhalde, «uzlaşmaz ve dinamik» devrimcilerden beklenir bir davranış olamaz. Bu bakımdan, «proleter» devrimcilerin son anda vicdanlarının sesine uyarak, seçimlerde işçi partisine oy vermediklerini, yakında ilanedecekleri kesin gibi görünüyor.

Son olarak tersine bir seçme. Bu seçimler dizisinin «devrimci bir görevi yerine getirme» ile hiçbir ilgisi yoktur. Yazılığa hiç de sıkıntı olmamıştır ve hiç bir kimsesi oportünizmin eşliğinden çevirmek gibi bir amaç taşımamaktadır. (Aydınlık, sayı 13, sayfa 58).

Marksistlerin çok iyi bildikleri bir tekerleme vardır : Tarihte her şey iki kez olmuştur. Birincisi trajedi olarak, ikincisi fars. Gerçekten de rus menşevikliği bir trajedi olarak gelişti. Anlaşılan, türk menşevikliği tam bir fars olacak.

UĞUR MUMCU

Son olayların yarattığı tepkileri izliyoruz. Sonuç, kimsenin vurdumduymazlıkla geçiştireceği konulardan değildir. Son birkaç yılda devrimci gençliğin üzerinde dolaşan ölüm rüzgarları, kurbanlarını bir bir seçip, karanlığa ve sessizliğe karıştırıyorlar. Son cinayetlerdeki alçakça saldırı, bu kez kamu oyunu bir parça derinden etkiledi. Siyasal Partiler, nihayet, af kuyularından başlarını kaldırıp, konuyla ilgilenir göründüler. Göreceksiniz, olaylar sıcaklığını yitirince, yine başta ırk kıyım iki parti olmak üzere, tüm burjuva partileri, eski oyunlarına devam edecekler.....

Olayların etkisinde duygusal yazılar yazılabilir. Ama şartlanmış politikacılara ne söyleyeceksiniz? Onlar, hesaplarını yapmışlar, hakim sınıfların çıkarlarını korumak için birlikte «demokrasicilik oyunu» oynuyorlar. Sosyal birikimlerin dönüşümleri dışında, bunları sarmak, oyunlarını bozmak mümkün değildir. Birkaç duygusal söz, onlarda ne etki yapabilir ki. Kendilerine demokrasiyi koruyan vatan-severler pozı verip :

- Ağır sol serseriler,...
- Devrim Yobazları
- Haytalar,...

diyecekler. Tıpkı, on yıl önceki Menderes'in «balıncıplaklar» dediği gibi...

Bütün bunlar olağandır. Türkiye'de demokrasiye partiler ve kişiler açısından bakılırsa, bütün bunlar hayal kırıcı gelebilir. Ancak düzeni, hukuk kurallarını ve partileri sınıf açısından incelemek ve olayları sınıfsal temelleriyle yorumlamak sorunlara açıklık verebilir. İyi politikacı ve kötü politikacı kavramları yanlıştır. Bizim kötü politikacıdır diye lanetlediğimiz politikacı aslında hakim sınıfların iyi politikacısıdır. Son olayları da bu açıdan değerlendirmesek yüzeysel sonuçlara varabiliriz. Olaylar, hakim sınıfların temellerini sarsmadıkça, özellikle iki siyasal parti, düzeydeki konularda, birbirlerine karşıtını gib gözüktürler. 1950 - 60 devrinde böyle olmuştur; 1960 dan sonra da zaman zaman bu gelenek sürdürülmek istenmiştir. Ama ne zaman, sosyal uyanışlar, düzenin temellerini değiştirmeye yönelmiş, birbirlerine düşman gözükten partiler sarmış dolaş olmuşlardır. Demirel ile, İnönü'sü ile Fevziçoğlu ve Türkeş ile. Bir de sosyal uyanışları önlemek için icad edildiği anlaşılan «ortanın solu» aldatmacalarını halkın önüne yem gibi ata ata... Artık şimdi anlaşılmuştur ki, düzeyde düzen değiştirme nutukları atan Ecevit'in Partisi ile, «ben bu düzeni koruyacağım» diyen Bay Demirel'in Partisi arasında bir fark yoktur. Her ikisi de, bu bozuk, bu gayri millî düzenin bekçibaşlarıdır. Gizli bir koalisyon, görünüşe rağmen Türkiye'yi yönetmektedir. Sosyalistlere düşen görev, bu antidemokratik koalisyonun gerçek yüzünü Türk halkına göstermektir.

Partilerin gençlikle olan uyumsuzluklarını bu gözlem ile değerlendirmek gere-

kir. Türk gençliği, «Bağımsız ve Sosyalist Türkiye» için savaştıkça, bu gayri millî koalisyon düzeni korumak için tertiplere giriyor. Kimi, her türlü baskı rejimi ile, gençleri korkutmak istiyor. Fışılıyor, izliyor, öldürüyor. Kimi sosyalizmi yozlaştırarak gençliğe yeni uyku hapları veriyor. Böylece hakim sınıflar iş bölümü ile «demokrasiyi» ve «anayasa düzenini» korumuş oluyorlar. Ama asıl demokrasi düşmanı onlardır. Anayasaya karşı olan onlardır. İnsan haklarına saygısız olan onlardır!

Türkiyede sözde bir anayasa düzeni vardır. Ama, devrimcilerin can güvenliği bile sağlanamamıştır. Türkiye'de sözde düşünce özgürlüğü vardır. Ama, aydınlar adliye koridorlarında sürünür, cezaevlerine girer, fişlenir, telefonları dinlenir. Türkiye'de tarafsız idare vardır. Ama, memurlar öğretmenler ilden ile, ilçeden ilçeye süründürülür. Türkiye'de sözde «seyahat özgürlüğü» vardır. Ama Siyasal polisün fişlediği kişiler pasaport kanunun, bilmem kaçınıcı maddesine göre yurt dışına gönderilmez. Türkiye'de hukuk devleti vardır. Ama Yüksek Mahkeme kararları dinlenmez. Anayasanın sosyal haklar ve ödevler bölümündeki hiçbir madde uygulanmaz; üstelik anayasanın en geç yürürlük tarihinden iki yıl içerisinde kanunlaşmasını emrettiği kanunlar çıkarılmaz. İşte İnönü'nün, Demirel'in Fevziçoğlu'nun, Bülükbaşı'nın ve Türkeş'in Demokrasisi...

Bütün bunlar, Türkiye'de, demokrasi getiriyoruz diyen politikacıların dönüp dolaşıp geldikleri çıkamaz yoldur. Peygamberlik iddiaları, her sözde bir keramet uman şark düşüncesi, artık iflas etmiştir. Büyük samulan zekalarda, bir büyüklük olup olmadığının ispatı için Türkiye'nin bugünkü durumuna bakmak yeter, artar bile. Orta çapta bir politikacı olunsaydı, acaba bundan daha bağımlı bundan daha anti demokratik ve geri durumda olabilir miydik diye düşünmek, şimdi herkesin hakkıdır...

Demirel'e söylenecek özel bir sözümüz yoktur. Bu düzen ile ilgili ne söylenmişse, bütün bu sözler Demirel'in temsil ettiği düzenedir. Kendisi, bir sebep değil bir sonuçtur. Hakim sınıfların ve enternasyonel sermayenin koruyucusu ve şimdilik baş sorumlusudur. Hakim sınıfların temelleri yıkıldığı zaman Demirel diye bir sorun da kalmayacaktır. Şimdilik o, İnönü'nün Ecevit'in Fevziçoğlu'nun ve Türkeş'in desteğinde hakim sınıfların çıkarlarını savunmaktadır.

Ölenler, bir bir vurulanlar işte bu hakim sınıflara karşı oldukları için öldürüldüler. Gerçek katiller bu düzenin sorumlularıdır. Ama, unutulmasın ki bu kanlar kurumaz. Ve, bir gün bu siyasal cinayetlerin gerçek katilleri tarihin değişmez yargıları karşısında, ancak unutulmuş birer mezar taşı olurlar. Bu halk, bugün bunun bilincine varmasa da, yarın, mutlaka, ama mutlaka kendisi için kan dökmüş olanları elinin nasırında ve alınının terinde taşıyacaktır.

Halkımızın karşısında, inanç bizim, utanç ise onların.....

ŞABAN ERİK

Başbakan Demirel, 12 Aralık 1969 günü, gazetecilere yine bir şeyler söyledi. Söyledikleri, genellikle olduğu gibi, son derecede ipe-sapa gelmez laflardır.

Bakınız dediklerine : «...Bir takım kişiler ekonomik eşitsizlikten hareket ederek fertler arasında eşitliği sağlayacaklarını söylüyorlar. Bunlar tenakuz içindedirler. Alın teri sayesinde ilerlemiş, gelişmiş vatandaşlara haset ettikleri için bu yola başvurmaktadırlar. ...Biz nizamciyiz. Yani ne statükocuyuz, ne de düzen bozcuyuz. Nizam içinde ilerlemeyi, gelişmeyi istiyoruz. Bunun doğru yol olduğuna inanıyoruz. Biz hür teşebbüsün müdafiyiz ki, siz burada gazetecilik yapabiliyorsunuz... Toplumun hedefi ferttir, toplum değildir. ...Fakrî zarureti ortadan kaldırmak hasetle mümkün değildir, gayretle mümkündür. Olmayan şey bölüşülmez.»

Aslında, Demirel'in bu lafları ciddiye alınarak üzerinde durulmaz. Ne var ki Demirel, Allah selâmet versin, bu memleketin Başbakanıdır. Onun için söyledikleri üzerinde duracağız.

Demirel, bir yandan «fert.. fert..» diye yirtmıyor, bir yandan da topluma karşı çıkıyor. Oysa, toplum ilerlemesine karşı çıkan, ferdin ilerlemesine karşı çıkmış olur. Çünkü fert, toplum ve toplumu kuşatan şartlarla kaynaşmış şekilde, yaşar. Fert dediğin öyle gökyüzünde yıldız gibi tek başına boşlukta durmaz. Kişiyi saran sosyal ve ekonomik şartlar kötüyse.. kişinin hali de kötü olur. Sosyalizm, ekonomik ve sosyal şartları toplum için, kişiler açısından söylersek, bütün kişiler için düzeltmek ve giderek en uygun şekle getirmek davasıdır.

Sermaye düzeninin kişiyi mutlu kılma hikâyesi sadece sermayedarlar için doğrudur. Gerçekten de sermayedarlar, sermaye düzeni içinde, kendilerini mutlu ederler. Nitekim kendilerine mutlu azınlık denir. Ama bu mutluluklarını halkların perişanlıkları üzerine kurarlar. Kendi mutlulukları için halk kitlelerine kan kustururlar. Bu itibarla, sermayedarların insan mutluluğuna söz etmeleri, insanlığa karşı işledikleri sahtekarlıkların en büyüğüdür. Çünkü gerçekte kapitalizm, halk kitlelerinin bedbahtlığı üzerine kurulmuştur. İnsanlığın bedbahtlığı bundadır. Onun için kapitalizm'i yenmek insanlığın bedbahtlığını yenmek olacaktır.

Toplumun bireylerini işe, ekmeğe, sağlığa, eğitime temizliğe, güzelliğe, eşitliğe, güvenliğe ve her türlü yücelme imkânlarına kavuşturan bir düzende fert hesabına yakınmak için, Demirel gibi, çıkarıcılar hesabına en kaba şekliyle politika yapmak ve hayatın gerçeklerine gözlerini sımsıkı yummak gerekir.

Kapitalist düzeni mutluluk kaynağı diye yutturmağa kalkmak iğrenç bir şarlatanlıktır. Zira kapitalizm, aslında zulüm ve esaret kaynağıdır. Bu kötülük kaynağı kurutulmadan insanlığa aman yoktur.

Sosyalizm, para hırsı yerine, insanlık

L A F L A R I

cevherini ortaya koyma davasıdır. Haksızlıkları, adaletsizlikleri, eşitsizlikleri, kötülükleri, rezillikleri yakmak davasıdır. Çünkü halk'a karşı dert ve kahır saçan bir düzende topluma selâmet yoktur. Ama toplumun meselelerini halleden bir düzende toplumun bütünü selâmete erişir. Toplumun mutlu kılan koşullar içinde, haliyle, fertler de mutluluğa erişirler. Tıpkı dünyayı saran havadan bütün canlıların nefes alması gibi... tıpkı dünyaya vuran güneş ışınlarından bütün canlıların yararlanmaları gibi.

İnsanı köle yapan bir düzende, insanı insana kul eden bir düzende fert nasıl mutlu olamamışsa... insanı sömüren, ezen, körelten kapitalist düzende de fert mutlu olamaz. Bugün Türkiye'nin insanlarına bakınız : İş, ekmek, toprak, eğitim, sağlık, konut derdi içinde, velhasıl binbir dert için de, kıvranmaktadır. Bu insanlara fert fert mutluluktan söz edebilmek için adamın aklından zoru olması lâzım gelir.

Demirel, «biz iyi şartlar altında yaşamayan vatandaşları iyi şartlar altında yaşayacak seviyeye çıkaracağız» diyor. Nasıl?... İnsanları kötü şartlar altında tutan bir düzeni sürdürerek... Olmayacak şey bu! Zaten bu lâflar bu memlekette okadar çok söylendi ki, of... of... of... Demirel bunu böyle mahsutan söylüyor. Söylediğinin olmayacağını bilmektedir. Ama hesabına böyle geldiği için böyle söylemektedir. Politika esnafı yapılmaktadır. Aksi halde Demirel ne söylediğini bilmemektedir. Hayatın gerçeklerine karşı kördür... tarihin akışına karşı kördür... insanlığın gelişme kanunlarına karşı son derece cahildir...

Sosyalizm, kapitalizm'e üstün bir nizamdır. Nasıl derebeylik köleliğe, kapitalizm derebeyliğe üstünse... sosyalizm de kapitalizm'e üstündür. Esasen sosyalizm, toplum gelişmesinin tabii seyri içinde son aşamadır. Böyle olduğu içindir ki, pis çıkarlar uğruna, onca kötülenmesine, onca karşı konulmasına rağmen tuttu. Tuttu ve yer yer dünyayı sardı. Tarihte hiç bir yeni nizama karşı bu ölçüde karşı konulmadığı halde.

Ashında, sosyalizm'e insanlık açısından bakan, bir parça fikir namusu taşıyan herhangi bir kimse ona karşı çıkmaz. Çünkü sosyalizm'e karşı çıkmak, insanlığın geleceğine... dünyanın dönüşüne karşı çıkmaktır. Otomobil karşısında kağıyı, elektrikli karışmada mum'u, tıp karşısında üfürükçülüğü tutmak ne kadar abes... sosyalizm karşısında kapitalizm'i tutmak da okadar abestir.

Demirel, hasetlikten söz ediyor. Soygun düzenine karşı yürütülen mücadele hasetlikten ileri geliyordu... Duydunuz mu lâfi? Ve tövbeler olsun!.. Herhalde sosyalizm'i böylesine iptidai bir kafayla yorumlayan bir kimse çıkmamıştır şimdiye kadar. Sosyalizm varlıklarını kiskanmak meselesi değil, insanların haklarının çalınmasına karşı çıkmak meselesidir... Soyguncuların halk üzerindeki tahakkümünü yıkmak meselesidir... Toplumun gelişmesini önleyen engellerin ortadan kal-

dırılması meselesidir.

Sosyalizm, insanlığı duymak, insanlığı anlamak meselesidir. Kapitalizm halk'a karşı bir canavarlıktır. Bencil çıkarlar uğruna milyonlarca insanı sürüm sürüm süründürmek ne demektir? Milyonlarca insanı sefalete, cehalete; karanlıklara, hastalıklara, pisliklere gömmek ne demektir. Ne demektir milyonlarca insana dünyayı zindan etmek?... Akılsa, buna karşı işler. Vicdansa buna karşı isyan eder. Mantıkla, buna karşı çare arar. Yürekse, bu gaddarlığı yıkmak için atar. Demokrasi-den, demokrasiyi kurmaktan söz eder dururuz... Demokrasiyi kurmak, insanlığı kurmak demektir. Sosyalizm insanlığı kurmaktır işte. İnsanlığın kurulmadığı bir ülkede insanın diye gezmeğe kimsenin hakkı yoktur.

Demirel'in ortağı enayi yerine koyan konuşmaları sayılacak gibi değildir... Gericiilerin ve tutucuların kurdıkları cinayet şebekeleri, gençleri, sıra sıra, öldürmektedir. Kafaca, yürekçe, insanlıkça yetilmiş gençleri... Haniya böylelikle ilerici hareket durdurulacak (!...) Bir, iki, üç, beş... öldürme devam ediyor. Demirel bu memleketin Başbakanıdır, cinayetler karşısında hiç tinniyor. Nihayet son cinayet karşısında, kamu oyununda kopacak fırtınayı hissedip, konuşuyor : «Günah değil mi bu memleketin çocuklarına, çocuklarımızın kapasına bir takım anarşi fikri aşılamaktan ne çıkar?...»

Demirel'e göre, doğruyu söyleyen, halk soygununa karşı çıkan bir insan tahriklere kapılmış bir insandır. Demirel'e göre, insanlar ağzı var dili yok kimseler olacaklar, rezaletin her çeşidine göz yumacaklar, çağdaş bir gidiye ayak uyduracaklardır... Hayır, geçti o günler. İnsanlık sevgisiyle biraz kanı kaynayan kimse bu insanlık dışı düzene karşı çıkar. Türkiye bir halk uyanışı içindedir. Demirel'in şikayet ettiği kimseler de halk önderleridir.

Demirel'in lâflarına dahi orada İnönü'nün sözlerine de girmemek mümkün olmamaktadır artık. İnönü 17 Aralık 1969 günü Mecliste demiştir ki, «Jandarma ve özellikle polis tarafsız devlet kuvveti olarak kullanılmamaktadır. Suçlu sokakta adam öldürüyor. Takım meydanında öldürüyor, camiden çıkıp öldürüyor, nerede bu suçlu? Suçlu yok, nasıl zabıta bu? Kim güvenecek ona? Kim güvenecektir ona kumanda eden hükümete? Suçlular böylece daha rahat daha geniş çapta, daha tertipli bir kanalı harekete çıkarmak için teşvik edilmiş oluyor. Bu politikayı değiştirmek lazımdır. Bu politikadan fayda ummak için Başbakanın ne mizacı, ne yaradışı, ne kültürlü, ne tabiatı hiç bir şeyi mülâti değildir.»

İnönü, doğru şeyler söyleyip, Demirel hakkında yanlış hüküm veriyor. İnönü, Demirel'i şirin göstermek gayretleri içine giriyor. Demirel, İnönü'nün işaret ettiği politikadan fayda umacak yaradılıştadır. Kendisinin aldığı kültüre göre hakkında hüküm veremeyiz. Devlet adamı olarak yaptıklarına ettiklerine göre hüküm veri-

riz. Yaptıkları etikleri ise ortadadır işte... İnsanlar her aldıkları kültüre göre adam olsalar dünyada bu kadar adam kuthi olmazdı. Ve, Demirel, bu yaptıklarının zerreğini yapmazdı. Sonra, herşey bir yana, bir politikacı hangi hesabın, hangi sınıfın politikacısıdır ona bakılır. Politikacı için mihenktaşı budur. Hiç kendimizi aldatmayalım. Demirel, bu sakat politikadan fayda umacak yaradılıştadır. Politikası da budur. Bunu elbette İnönü de görüp anlamaktadır. Esasen, aklınca, Demirel'i bu politikadan farîğ olmağa davet etmektedir.

Demirel, kuzu postuna bürünmüş bir kurttur. Zahiren babacan, mahcup, uysal, anlayışlı bir adam görünür. Oysa gerçekte, benzetmek gibi olmasın, tam bir amerikalı iş adamı zihniyetiyle iş görür. Hasımlarını örkütme, sindirme için... Çökertme, yere çalmak için... ortadan silmek için «türlü çeşitli» numaralar çevirir.

Demirel, Türkiye'nin kaderine hakim olmak için taa bidayet beri, politikasının niteliği icabı, gerici güçlere yaslanmıştır. Gerici güçler de kendi amelleri için ona dört elle sarılmışlardır. Bu, apaşık bir şekilde ortadadır. Demirel hikayesinin özü de budur. Şimdi şikayetçi olunan bütün olaylar bu özden doğmaktadır.

Bu böyle olunca, ashında, İnönü'nün söyledikleri havada kalmaktadır. Çünkü gerici bir düzen, haliyle, gerici güçlere dayanacaktır. Gerici güçler de marifetlerini işte böylesine ortaya koyacaklardır. Demirel'in politikası memleketi afyon sarmışsa cehaleti kördüklemişse dini politikanın bir numarah aleti haline getirmişse, ilerici fikirlere ve kişilere karşı cihad ilân ettirmişse, şartlandırılmış insanları bu düzenin müdafileri şeklinde örgütlemişse... neticede, olanlar olur. Onun için, bu düzenin aslına karşı çıkmadan illetlerine karşı çıkmak suya delik delmekten başka bir şey değildir.

İnönü, konuşmasında, ayrıca, Atatürkçülere, kendisine göre Atatürk istirmarçılara ateş püskürtüyor. Benim Mustafa Kemal'e saygım vardır. Ben, bu saygının ötesinde, sosyalistim. Ama burada İnönü'ye bir sual sormak zorunluluğunu duyuyorum, kendisinin ahlâk yapısına, ciddiyetine... sorumluluk duygusuna sığınarak, Atatürk olsaydı bu yapılanların binde biri yapılabilir miydi? Demirel ayarında bir adam bir saat Başbakanlıkta kalabilir miydi? Ve siz sayın İnönü, ONDAN sonra yaptıklarınızın hepsini yapabilir miydiniz?

Toplum gelişmesinin kanunlarına ciddi şekilde eğilmeden sosyalizm üzerinde lâf etmek, hüküm vermek olmaz. Devlet yönetmeğe merak sarmış bütün kişiler, çok karşı da olsalar, sosyalizmi biraz biraz kendi gerçekleri içinde görmesini bilmelidirler. Aksi halde çok komik durumlara, çok acıklı durumlara düşerler.

Demirel bu nizamı sürdürmekten bahsediyor. Yani bu soygun düzenini sürdürmekten bahsediyor. Hayır, sür-dü-re-meye-cek-tir. Bir değil, bin Demirel olsa... kendisine bir değil, bin İnönü arka çıksa bu düzen sürmeyecektir. Nitekim, bu düzen günden güne Demirel'in ayaklarına dolasmaktadır. Ötesini biz de göreceğiz, o da görücek.

Geri Bıraktırılmış Ülkeler

SEDAT ÖZKOL

Milli Demokratik Devrim te-
zine göre, emperyalizmin boyun-
durduğundaki yarı sömürge-yarı
feodal Türkiye'de, yine emperya-
lizm tarafından ezilen, darbele-
nen bir «milli burjuva» sınıfı
vardır. İşbirlikçi sermaye karşı-
sında bugün boynu bükük du-
rumda olan, bağımsız bir güç
halinde toplumumuzda ağırlığını
koyamayan bu «milli burjuva»
sınıfının milli demokratik dev-
rimden yana, yani bağımsız ve
demokratik bir Türkiye'nin ku-
rulmasından yana olması gere-
kir. Bu sınıfın işbirlikçi serma-
ye önünde boynu bükük durum-
da kalması sensuzluğa kadar
sürmeyebilir güçlü bir halk ha-
reketi karşısında emperyalizm-iş-
birlikçi sermaye-feodal ağa or-
taklığı gerilediği anda bu sınıf
da yığılığından kurtulacak, mil-
liyetçiliği aklına gelecek ve bel-
ki de milli demokratik devrim
saflarına katılacaktır. (Bak :
Milli Demokratik Devrim Bro-
şürü, s. 20 - 22. Türk Solu Der-
gisinin 53 sayısında ek olarak
verilmiştir.)

Yukarıda belirtildiği gibi Tür-
kiyede gerçekten de çıkarları
bakımından emperyalizmle çeliş-
ki halinde bulunan, dolayısıyla
devrimci güçlerin yanında belir-
li bir süre, belirli bir aşama
için de olsa yer alabilecek bir
«milli burjuva» sınıfı var mıdır?
Bu sınıfın gücü, eğilimleri, işbir-
likçi sermaye ve emperyalizmle
olan ilişkileri nelerdir? «Milli

burjuva» işbirlikçi burjuva sını-
fından fangî noktalarda farklı
ve bağımsızdır, emperyalizmin
sömürdüğü Türkiye'nin ekono-
mik yapısındaki yeri ve görevi
nedir?

Eğer «milli burjuva» deyimiy-
le sanayi devrimini gerçekleştire-
rek geri bıraktırılmış Türki-
yeyi muhayyel bir feodal aş-
madan kapitalist aşamaya geçi-
rebilecek dinamik ve yaratıcı bir
burjuva sınıfı katediliyorsa, bu
anlamda bir burjuva sınıfının
Türkiyede bulunmadığı ve de
bulunamayacağı apaçık ortada-
dır. Bir defa Türkiye feodal aş-
mada değildir, ikincisi «milli
burjuva» diye adlandırılan sını-
fın emperyalizm karşısındaki
ekonomik gücü çok sınırlıdır, bu
sınıf sanayi kalkınmasını ger-
çekleştirecek bir potansiyele sa-
hip değildir. O halde «milli» sını-
fının anlamı ne olabilir? Türk
toplumunun topyekûn çıkarlarını
bir noktaya kadar da olsa
gözetken, savunan, gerektiğinde
emperyalizme direnen bir burju-
va sınıfı mı? Bu soruya da
olumlu bir cevap vermek imkân
sızdır. Gerçek şudur : Bugün
çıkarları bakımından emperya-
lizm ve işbirlikçi sermayeyle uz-
laşmış, anlaşmış aracı durumun-
da bir yerli burjuva sınıfı var-
dır Türkiye'de. Bu sınıfın niyeti
emperyalizme karşı çıkmak de-
ğil, emperyalizmle arasındaki
bağları daha da kuvvetlendir-
mek, giderek işbirlikçi sermaye-
ye dönmek emperyalist ve ka-
pitalist sömürden kendisine dü-
şen payı mümkün olduğu
kadar arttırmaktır. Özellikle
İstanbul kompradorları kar-
şısında ne kadar güçsüz olduğu-
nu kavramış bulunan bu yerli
burjuvazinin, örneğin Erbakan
hareketiyle verdiği mücadele,
milli yönü giderek büyüyecek,
devrimci hareketle bütünleşecek
anti-emperyalist bir mücadele
değil, emperyalizme yanaşma,
emperyalizme girin görünme ve
büylelikle toplam artık-değerden
daha büyük pay alabilme müca-

delesidir. Diğer bir deyişle, te-
mel görevi emperyalizm ve işbir-
likçi burjuvanın Anadolu'daki
aracılığını, temsilciliğini yap-
mak olan yerli burjuva kendi
ekonomik imtiyazlarının ancak
ve ancak emperyalist sömürü
içerisinde yürürlükte kalabilece-
ğini emperyalist sömürüye son
verilmesiyle birlikte bu imtiyaz-
ların da giderek ortadan kal-
kacağına bilincine çoktan var-
mıştır. İşte bu nedenlerle bir-
kinci Anadolu'da tüm dev-
rimci, tüm ilerici hareketler
karşısında lumpen - proleter un-
surları örgütleyen, maddi ba-
kımından destesleyen, silâhlân-
dın, kara eyleme sokan sınıf ta-
temel de bu sınıftır. Kanlı Pa-
zar, Konya, Kayseri olaylarının
temel itici nedeni emperyalizm
ve işbirlikçi sermayeye vurucu
kara gücü yerli burjuvazidir. Bu
sınıfın Birinci Milli Kurtuluş
Savaşına katıldığını düşünün-
rek, günümüzde de bağımsızlık
ve demokrasi savaşına katılaca-
ğını ileri sürmek en hafif deyi-
miyle safillikten başka bir şey
değildir. Anadolu burjuvasının
Birinci Milli Kurtuluş Savaşına
katkısı bulunmasının temel
nedeni, bu savaşın kazanılması
halinde, Türk aslından olmayan
komprador burjuvazisinin ye-
rini alabilmek, hiç olmazsa böl-
gesel aracılık işlemini tekelinde
tutmak, «kefere» nin toprağına,
mahna ve parasına el koymak
ve böylelikle kendi ekonomik gü-
cünü o zamana kadar görülme-
miş şekilde büyütebilmek umu-
duydular. Birinci Milli Kurtuluş
Savaşının kazanılmasından son-
ra Anadolu burjuvası bu gayele-
rini kısmen de olsa gerçekleştire-
bilme olanaklarına kavuşmuş,
yerli burjuvazinin bir kesimi kü-
çük burjuva kökenli arker-sivil
aydın yönetimindeki devlete sırt
tutarak komprador bur-
juvazisiyle bütünleşmiştir. Bu büt-
tünleşmenin gerçekleşmesiyle
birlikte yerli burjuvazinin dev-
rimci mücadeleye karşı takına-
cağı tutum da nitel bir değişti-

me uğramıştır. Yerli burjuva
ekonomik bakımdan en güçlü
egemen sınıfın içerisinde yerala-
bilmek için emperyalizme karşı
çıkarak değil, yaranmak, dalka-
vukluk etmek, girin görünmek
gerektiğini artık çok iyi bilmek-
tedir. İlk bakışta sınırlı da olsa
bir bağımsızlığa sahip görünen
bu sınıf el koyduğu ürünlerin
pazarlanması ve nakledilmesi
için, yedek parça için, kredi için
daima işbirlikçi burjuvaya ve
emperyalizmin desteğine muhtaç-
tır.

Geri bıraktırılmış ülkelerde-
ki «milli burjuva» sınıfının günü-
müzdeki durumunu, gücünü,
amaçlarını açıkça ortaya koyan
lardan birisi genç yaşta kanser-
den ölmüş bulunan ünlü psiki-
kayrist ve devrimci yazar Frantz
Fanon'dur. Hayatını Cezayir
Devrimine adanarak Fransız
emperyalizmine karşı çarpışmış
ve bütün Cezayir halkının sevgi-
sini kazanmış olan Martinikli
Fanon «Yeryüzünün Lanetlen-
mişleri» adlı ünlü eserinde «milli
burjuva» yı şu şekilde tanımlı-
yor : «Sömürge rejiminin sona-
ermesiyle birlikte, iktidara ge-
len milli orta sınıf (milli burju-
va) geri bıraktırılmış bir orta
sınıftır. Önemli bir ekonomik da-
yanacağı olmadığı gibi, yerini al-
mayı umduğu dış burjuvayla kı-
yaslanacak hiç bir güce de sahip
değildir... Yeni devletin en aydın
kesimini oluşturan üniversite
mensuplarıyla tücar tabakasının
en belirgin özellikleri sayıca az
oluşları, büyük şehirlerde yoğun-
laşmaları ve sadece ticaret, tar-
ım ve serbest meslek (avukat-
lık, muhasebecilik, dokütorluk)
dallarında faaliyet göstermeleri-
dir. Bu milli orta sınıf içerisinde
bankerlere yada gerçek sanayi-
cilere rastlamak mümkün de-
ğildir. Geri bıraktırılmış ülkelerin
«milli burjuva» sı ne üretimde
ne de ülkenin imarında yer alır,
tüm enerjisini yaratıcı bir emeği
gerektiren faaliyetlere değil, ara-
cı tipinden işlemlere uygular...
«Milli burjuva» bir sanayi ka-

erde «Milli Burjuva» Sınıfı

pitalistinin değil bir tüccarın psikolojik yapısına sahiptir... Geri bırakılmış bir ülkede ger çekten «milli» sıfatına layık bir orta sınıf kaderin kendisine çizdiği yolun dışına çıkmak ve sömürge üniversitelerinden elde ettiği teknik bilgiyle kültürü kendi halkının hizmetine sunmalıydı. Fakat ne yazık ki orta sınıflar yığılılık gerektiren bu olumlu, bu yaratıcı ve adil yolu seçecek yerde gönül huzuruyla en adi, en müptezel, en rezil yollara sapmışlardır; sersemce, haya-sızca, inancsızca burjuva olan geleneksel burjuvazinin yoluna... Bağımsızlıktan sonra bu geri bırakılmış orta sınıf devrimci çizgiye gelmeyi reddedip kendisi ni sefil bir miskinliğe mahkûm edecektir... «Milli burjuva» için millileştirme, sömürge düzeninin bir mirası olan sömürü mekanizmasını kendi ellerine geçirmekten başka bir şey değildir. (Bak Frantz Fanon : «The Wretched of the Earth», Grove Press Inc. s. 121 - 124)

Görülüyorki Cezayir Milli Kurtuluş Savaşı içerisinde Cezayir «milli burjuva» sını çok yakından yanmış bulunan Fanon'un bu sınıf hakkında verdiği yargı kesindir. Geri bırakılmış ülkelerdeki «milli burjuva» sınıfının gerçek devrimcilikle uzaktan yakından bir ilişkisi yoktur. Bu sınıfın tek amacı sömürge düzenin bıraktığı sömürü mekanizmasına el koymak, geri bırakılmış ülke halkının sömürsünden kendisine düşen payı arttırmaktır. «Milli burjuva»nın emperyalizme yaranmayı en ön plânda tuttuğunu belirten Fanon şöyle devam ediyor : «Milli orta sınıfın bağımsızlıktan hemen sonra bilincine vardığı tarihi görev aracılıktan başka bir şey değildir. Bu görevin geri bırakılmış ülkeyi daha ileri bir aşamaya götürmekle hiç bir ilişkisi yoktur. Burada görev, bugün yüzüne yeni-sömürgecilik maskesini takmış dünya kapitalizmiyle geri bırak-

tılmış ülke arasında bir nakil batı olmaktan ibarettir. «Milli burjuva» Batı burjuvasının acentalığını, komisyuncululuğunu yapmaktan büyük mutluluk duyacaktır... Geri bırakılmış ülkelerde «milli burjuva» kendisinden çok şeyler öğrendiği Batı burjuvasına benzemekten, yaranmaktan başka hiç bir şey düşünemez... bu sınıf daha iktidara gelmeden önce gençliğini, gençeliğin doğal yığılılığını, atılğını ve başarısızlığını yitirmiş, tüketmiş bunak bir sınıftır... «Milli burjuva»nın yozlaşma süreci kumar oynamak, avlanmak, kadın bulmak amaçlarıyla geri bırakılmış ülkeye gelen Batı burjuvası tarafından daha da hızlandırılacaktır. Böylelikle «milli burjuva» Batı burjuvası için rahatlatma ve dinlenme yerleri ve «zevk evleri» tesis edecektir. Böyle bir faaliyete de utanmadan turizm adı verilecek ve turizmin milli sanayi olarak kurulmasına çalışılacaktır. (Bak : Frantz Fanon : A.g.e. s. 124 - 126)

Fanon böylelikle «milli burjuva» sınıfının aracılık görevini tam anlamıyla yerine getirdiğini, ortaya koymaktadır. Bugün Türkiye'de de «milli burjuva» aynı aracılık görevini giderek ehliyetle yerine getirmekte ve Batı burjuvasını her bakımdan tatmin edebilmek için samimi bir şekilde çırpınmakta, çekingen gülmüşmelerle efendisinden iltifat ve bahşış dilenmektedir. Geri bırakılmış ülkelerdeki «milli burjuva»yı bütün çıplaklığı, bütün zavallılığı, bütün ruh sal sefaleti içerisinde görmüş olan Fanon bu sınıf için sonunda şu sözleri söylüyor : «Lâtin Amerikan başına gelenlere bakmakta büyük yarar vardır. Havana'daki (devrimden önce) ve Meksika'daki kumarhaneler, Rio'nun plâfları, Brezilyalı ve Meksikalı küçük kızlar, şu onüç yaşındaki baki melezler, Acapulco ve Copa Cabana çevreleri hep «milli burjuva»nın en sefil

bir şekilde yozlaşmasının apaçık belirtilerinden, apaçık kanıtlarından başka bir şey değildir... Milli orta sınıf Batılı firmaların aracılığı rolünü sevkle benimseydikten kısa bir süre sonra geri bırakılmış ülkeyi Batı'nın karnesi haline dönüştürecektir. » (Bak : Frantz Fanon. a. g.e. S. 124 - 126).

Geride bırakılmış ülkelerdeki «milli burjuva» sınıfını inceleyenlerden birisi de bilimsel sosyalist Paul A. Baran'dır. Günümüzün en ünlü ve en yaratıcı Marksist düşünürlerinden Baran «Geriliğin Politik Ekonomisi Üzerine» adlı araştırmasında geri bırakılmış ülkelerdeki «milli burjuvayı» şu şekilde tanımlıyor : «Bu ülkelerde asırlardan beri süren gerilikle sefalet orta sınıfları topluma önderlik edebilmek için gerekli yeteneklerden, örneğin ekonomik güçten, kendine güvenden ve yaratıcı bir seziden yoksun kalmıştır. (Bak : On the Political Economy of Backwardness) Two Worlds of Change. Double Day Anchor Book. 1964. S 328 - 348)

Emperyalizmin boyunduruğundaki Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkelerinde devrimci mücadele yoğunluk kazanıp daha etkin, daha vurucu hale geldikçe, doğrudan doğruya ve dolayısıyla sömürden pay alan sınıf ve tabakaların da karşı-devrimci cephede bir araya geleceklerini belirten Baran, pek çok sözüm ona bilimsel sosyalistin, pek çok keskin devrimcinin nedeense gözünden kaçan bu tehlikeyi şu şekilde ortaya koyuyor : «Büyük toprak sahipleriyle küçük toprak sahipleri, tekeli işlemlerle küçük iş yerleri, liberal burjuvayla gerici feodal ağalar, yerli çıkar çevreleriyle yabancı sermaye arasındaki farklılıkların ve gelişmelerin tümü ortak bir amaç yüzünden tamamen ikinci plâna itilir. Bu ortak amaç ta sosyalist hareketin kökünden kazanmasından başka bir şey değildir... Dış çıkar çev-

relerine, yabancı sermayeye direnmeleri halinde, ileride geri bırakılmış ülke içerisinde gelişebilecek bir devrimci hareketi bastırabilmek için gerekli olan dış yardımdan, emperyalist destekten yoksun kalacaklarını çok iyi bilen yerli kapitalistler başlangıçta ileri sürdükleri milli ve anti - emperyalist sloganları tamamen terkederler. (Bak : Paul A. Baran : a.g.e. S. 238 - 348)

Görüldüğü gibi geri bırakılmış ülkelerdeki «milli burjuva» sınıfını değişik açılardan, değişik yöntemlerle inceleyen bilimsel sosyalist Baran'la devrimci Fanon'un bu sınıf hakkındaki yargıları temelde aynıdır. Hem Baran ve hem de Fanon'a göre «milli burjuva» sınıfı emperyalizmin gölgesinde yaşamak isteyen, her türlü dinamizm ve yaratıcılıktan yoksun, aracı ve karşı devrimci bir sınıftır, göbeğinden emperyalizme bağlıdır, devrimci mücadeleye katkıda bulunmaya ne yeteneği ve ne de niyeti vardır. Tek kelimeyle yerlidir fakat asla milli değildir.

Amerikan emperyalizminin boyunduruğundan kısa bir süre önce kurtulmuş olan Küba'da devrimden sonra iktisatçı olarak çalışmış bulunan bilimsel sosyalist Edward Boorstein'in «Küba'nın Ekonomik Dönüşümü» adlı eserinde, Küba «milli burjuva» sınıfı hakkında vardığı yargılar da yukarıdaki gerçekleri bir kere daha kanıtlıyor. Boorstein'in Küba «milli burjuva» sınıfı hakkındaki görüş ve gözlemleri şu şekilde özetlenebilir : «Küba'nın sınıfsal yapısı sadece geleneksel şekilde burjuva, proleterya ve köylü sınıflarından oluşan bir yapı değildi, bütün bunlardan başka Küba ile Amerikan emperyalizmi arasındaki özel ilişkiyi de dikkate almak gerekliydi. Bu ilişki Küba toplumunu kabaca emperyalizmden yararlananlar ve emperyalizm tarafından sömürülenler, ezilenler diye

Sayfayı çeviriniz

ikiye ayırıyordu... Küçük bir bölümleri dışında egemen sınıfların tümü Amerikan emperyalizmine göbek bağıyla bağlıydılar. Örneğin tahta kulübeler şeklindeki küçük dükkanlar bir yana bırakılacak olursa, perakende mal satan mağazaların, dükkanların tümü ekonomik yaşantıları için ithal mallarına mutlak surette muhtaçtılar. Havana ve diğer şehirlerde mağazaların, dükkanların vitrinleri daima Amerikan mallarıyla süslüydü : Ev eşyaları, gözlükler, oyuncaklar, alet edevat v.b. Lokantaların büyük bir kısmı turistik olup bu lokantalarda turistlere genellikle ithal malı yiyecekler sunulmaktaydı. Küba'daki bir dükkan sahibini Amerika'da aynı büyüklükteki bir dükkanın sahibiyle eş tutmak büyük bir hatadır. Küba gibi yoksul bir ülkede dükkan, veya mağaza sahibinin sosyal ve ekonomik durumu Amerikadaki dükkan sahibine kıyasla çok üstün olduğu gibi, daha önemlisi böyle bir dükkan sahibi ekonomik varlığını sürdürebilmek için, yine Amerikadakinden farklı olarak tamamen ithal mallarına muhtaçtır. (Bak : Edward Boorstein «The Economic Transformation of Cuba» MR press. 1968).

Görülüyorki Boorstein ilk olarak Küba toplumunun dogmatik bir şekilde tanımlanmasına karşıdır. Gerçekler Küba'nın ekonomik ve sosyal yapısının Amerikan emperyalizmi tarafından belirlendiğini açıkça göstermektedir. Küba'da devrimden önceki egemen sınıflar güçlerini, gelişmelerini, emperyalist sömürüye aracılık etmelerine borçluydular. Bu sınıfların emperyalist sömürü dışında bağımsız bir varlıkları ve gelişmeleri olamazdı. Boorstein dogmatik tutumun ne kadar yanlış olduğunu şu gerçeklerle bir kere daha ortaya koyuyor : «Küba'da mali bakımdan başarıya ulaşmış meslek sahipleri genellikle kimler için çalışıyorlardı? En iyi mesleki pozisyonlar, maaş ve ücretler neredeydi? En pahalı avukatlar büyük şirketler, büyük ithal firmaları, ticaret karaborsacıları, arsa ve bina spekülörleri hesabına çalışıyorlardı. Mühendislerle kimyagerlerin büyük bir kısmı yabancı sermayenin tü-

müyle sahip olduğu yada kontrol ettiği şeker şirketlerinde, fabrikalarda ve madenlerde iş bulmuşlardı. Mimarlar; arsa ve bina spekülörleri, zenginler veya Batista hükümeti tarafından istihdam olunuyorlardı. Doktorlar, dişçiler ve hemşirelerse, gelirleri ya doğrudan doğruya yada dolayısıyla emperyalizme bağlı orta ve zengin sınıflara hizmet etmekteydiler. Yabancı şirketlerde çalışan Küba'lı büro personeli hatta işçiler Küba standartlarına göre yüksek sayılacak maaş ve ücret alıyorlardı... «Milli burjuva» diye adlandırılacak sınıf çok zayıf ve küçüktü, milli bir sınıf temele sahip değildi. (Bak : Edward Boorstein. a.g.e.).

Devrimden önceki Küba'yı bilimsel sosyalist yöntemle inceleyen Boorstein Küba'daki tüm egemen ve aracı sınıfların imtiyazlı durumlarını emperyalist sömürüye borçlu olduklarını açıkça ortaya koyuyor. Küba içinde Amerikan emperyalizminden bağımsız yada yarı-bağımsız bir sınıf düşünülmeyecekti. Küba'yı tanım layabilmek, tümüyle kavrayabilmek için dogmatik tutumu terk edip, Küba gerçeğini emperyalist sömürü içerisinde görebilmek gerekliydi. Emperyalizmle Küba arasındaki özel ilişki bir kere belirtilince, Küba'daki avukat, doktor, mühendis gibi orta sınıfa mensup olanların bile genellikle Amerikan emperyalizminin emrinde olduğu ortaya çıkıyordu. «Milli» sıfatına layık olmayan yerli burjuvanın temel görevi, diğer bütün geri bırakılmış ülkelerde olduğu gibi, emperyalizmin ve işbirlikçi sermayenin aracılığını yapmaktan ibaretti. Küba «milli burjuva» sınıfı iktidarsızlığına yakından tanık olmuş Boorstein bu sınıf hakkında şu yargıya varıyor : «Küba'nın sorunlarını ciddi şekilde ele alıp çözümleyebilecek bir hükümet ancak devrimci bir hükümet olabilirdi. Liberal bir hükümet böyle bir sorunun üstesinden gelemezdi. Böyle bir hükümet zorunlu olarak orta sınıftan gelmiş liderlerin kontrolünde olacaktı. Oysa bilindiği gibi Küba'da or-

ta sınıftan gelen liderler genellikle emperyalizmin yanında yer almışlardı. (Bak : Edward Boorstein. a.g.e.)

Şimdiye kadar belirttiklerimizin ışığı altında, geri bırakılmış ülkelerin «milli burjuva» sınıfı hakkındaki gerçekleri şu şekilde özetleyebiliriz :

1. Vietnam'dan Türkiye'ye Laos'tan Dominika, Endonezya'dan Guatemala'ya kadar tüm geri bırakılmış ülkelerin temel gerçeği birdir. Bu gerçek Asya, Afrika ve Latin Amerika'daki toplumların geri kalışlarının temel nedeninin emperyalist sömürü olduğu gerçeğidir.

2. Geri bırakılmış ülkelerdeki egemen sınıflarla araçlar kapitalizmin emperyalist aşamasında, yani günümüzde güçlerini ve direktiflerini emperyalizmden alırlar. Bu sınıfların emperyalizmle işbirliği yapmadan, kendilerini emperyalizme satmadan sömürü mekanizmasını sürekli olarak kontrolleri altında tutmaları ve toplam artık değerden sömürü payı almaları günümüzün koşulları içerisinde artık mümkün değildir. Diğer bir deyişle geri bırakılmış ülkelerdeki egemen ve aracı sınıfların, emperyalizm karşısında bağımsızlıkları ya çok sınırlıdır yada hiç yoktur.

3. Emperyalizm geri bırakılmış bir ülkeyi ister ekonomik ve politik bağlarla dolayı bir şekilde yönetsin isterse Vietnam'da olduğu gibi doğrudan doğruya silâh kuvveti ve zulümle boyunduruğu altında tutmağa çalışsın, her iki halde de işbirlikçiler yani kompradorlar ve büyük toprak sahipleri daima emperyalizmin yanında yer alacaklardır.

4. Emperyalizmin geri bırakılmış ülkeye silâhla saldırması, ülkeyi Vietnam'da olduğu gibi baştan başa kan ve ateşe boğması halinde evinin, iş yerinin yok olduğunu, karısının, kızının

arzına geçildiğini, aracılık ta yapsa kendisine bir köpek muamelesi yapıldığını, çocuklarının öldürüldüğünü gören «milli burjuva» sınıfının bir kesimi devrimci mücadeleye katılacak, fakat büyük bir ihtimalle çoğunluğu teşkil eden diğer kesim suçu devrimcilere, sosyalistlere, milliyetçilere yükleyip giderek daha karışık devrimci kesilecek ve emperyalizme sığınacaktır.

5. Bu gerçeklerin ışığı altında geri bırakılmış ülkelerde bir «milli burjuva» sınıfı yok, yerli burjuva sınıfı vardır.

Devrimcinin görevi değişik koşullardaki değişik strateji ve taktikleri doğru olarak saptamak, bilimsel sosyalist yöntemi dogmatik değil de yaratıcı şekilde uygulamaktır. Geri bırakılmış bir ülke olan Türkiye'de «milli burjuva» adı verilmeğe çalışılan, oysaki temel görevi emperyalizme ve işbirlikçi sermayeye aracılık etmek olan yerli burjuvanın devrimci mücadelede günümüz koşulları içerisinde katılmayacağı, aksine karşı-devrimci hareketin vurucu kara gücünü teşkil edeceği ortadadır. Ayrıca emperyalizmin boyunduruğundaki bir ülkede «milli» adı verilebilecek bir sanayi gelişmeyeceğine, sonunda emperyalizm ve işbirlikçilerle bütünleşmek zorunda kalacağına göre, Kanlı Pazarları, Konya ve Kayseri olaylarını örgütleyen bir yalancı milli burjuvayı fıkretmek için devrimci mücadelede sosyalist sloganlar atmaktan kaçınmak, bir ilk okul çocuğunun ciddiyetiyle yerli malı haftaları düzenlemek, Amerikan cikleti yerine sakız çiğnemeyi devrimci bir eylem olarak tanımlamak devrimcilik ve bilimsel sosyalizmle değil olsa olsa ancak soytarıklıkla bağdaşır. Hedefimiz emperyalizmi Türkiyeden kovmak için güçbirliğine gitmektir, doğru. Ama yalancı milli sınıflarla değil gerçekten milli sınıf ve tabakalarla güçbirliği...

ATTF'nin Kongresi Yapıldı

Avrupa Türk Toplumcular Federasyonu'nun yıllık olağan kongresi 13.12.1969 Cumartesi günü Berlin'de toplanmıştır. Kongrede en fazla üzerinde durulan, son günlerde yurdumuzda gelişen olaylar olmuştur. Emekçi sınıfının sosyalizm için verdiği savaşı kasıtlı olarak engellemeye kalkanlar şiddetle yerilmiş ve bu tip saptırıcı akımlara her an karşı çıkılacağı belirtilmiştir. Kongrenin sonunda bu görüşleri yansıtan bir bildiride yayınlanmıştır.

Bildiride Amerikan emperyalizmine ve işbirlikçi egemen sınıflara şiddetle çatılarak şöyle denmektedir :

«Yurdumuzu açıkça pazara çıkaran egemen sınıflar, bu ihanetlerini rahatlıkla yürütebilmek için Türkiye'deki her devrimci, yurtsever eğilimi amansızca bastırmakta faşist kanunları çekinmeden kullanmaktadırlar. Bir yazı yüzünden yıllarca hapis yatan vatandaşlarımız vardır. Memleketimizde devrimci savaş veren gençler, sokak ortasında egemen sınıfların uşakları tarafından kurşunlanmaktadır.

A.T.T.F. olarak kendimizi, Türkiye'de yürütülen sosyalist savaşın ayrılmaz bir parçası olarak gördüğümüzü, devrimci enternasyonal dayanışma ve sosyalist disiplin içinde geliştirmek için çalışacağımızı duyururuz.»

Kongre günü Berlin'de yapılan Vietnam harbinin protesto yürüyüşüne A.T.T.F. DELEGELERİDE toplu halde katılmışlar ve yol boyunca Amerika ve Natoyu yeren sloganlar kullanmışlardır. Şadi Alkılıç'ın büyütülmüş resimleri bu yürütişte taşınmıştır.

Avrupanın çeşitli ülkelerinde bulunan ve A.T.T.F. üyesi olan örgütler şunlardır :

- 1 — Berlin-Türk Toplumcular Ocağı
- 2 — Braunschweig Kültür Ocağı
- 3 — Baden-Württemberg Sosyal Yardım Derneği
- 4 — Dachau Türk İşçileri Birliği
- 5 — Frankfurt Sosyalist Türk Birliği

Münih Türk Kültür Birliği Bildirisi

8 München 80

Grillparzerstr. 39

Türk Kamu Oyuna :

8 München 95

Postfach 95 04 04

4 Aralık 1969

Münih'te çalışan ve okuyan Türk sosyalistleri olarak yurdumuzda sosyalist hareketin önemli bir aşamada olduğunu görüyoruz. Hareketimizin bundan sonraki gelişmesini temellerinin atılacağı bu dönemde görüşlerimizi kamu oyuna açıklamaya karar verdik.

1 — Sosyalist hareketin devrimci niteliğinin geliştirilmesi için Türkiye'nin somut şartlarının bilimsel sosyalizmin ışığı altında ve milletlerarası işçi hareketleri tarihinin genel tecrübelerinden yararlanarak değerlendirilmesi ve saptanacak devrimci yön üzerinde program ve örgüt birliğinin sağlanması gerekmektedir.

2. Sosyalist hareketin devrimci niteliğinin temel şartı, bu hareketin işçi sınıfına dayanması ve gücünü bu sınıfın önderliğindeki emekçi sınıflardan almasıdır. Sosyalist hareketin işçi sınıfına ve diğer emekçi sınıflarına dayanması ise, ancak ve ancak sosyalist hareketin işçi sınıfının devrimci örgütüne yürütülmesi ve kitlelerin sürekli bir şekilde işçi sınıfının devrimci örgütü çevresinde toplanması ile olur.

3. İşçi sınıfı devrimci örgütü önderliğinde sosyalist hareketi sürdürürken içinde bulunduğumuz şartlara uygun olarak, toplumun diğer sınıf ve tabakaları ile belirli somut hedefler için, örneğin emperyalizme karşı verilen bağımsızlık savaşında, güçbirliğine gidebilecektir. Sosyalist hareketin sosyalist olmayan güçlerle bu çeşit ittifaklar yapmasının ön şartı, sosyalist hareketin, özellikle işçi sınıfının, politik, ideolojik ve örgütsel bağımsızlığının

6 — Hamburk Kültür Birliği

7 — Köln Türk Gençliği Kültür Kulübü

8 — Londra Kardeş Derneği

9 — Münih Kültür Birliği

10 — Memingen Kültür Ocağı

Seçimler neticesinde A.T.T.F. yürütme kurulu şu şekilde teşekkül etmiştir :

A.T.T.F. Başkan : Metin GÜR

» Sekreter : Yılmaz Karahasan

» Sayman : Yılmaz Ongan

kaskançlıkla savunulması ve geliştirilmesidir. Bu ise, gerek devrimci örgüt içinde, gerek işçi sınıfında ve gerekse toplumun tüm ilerici sınıf ve tabakalarında sürekli ve yoğun bir örgütlenme ve eğitim faaliyetini gerektirmektedir.

4. Yurdumuzdaki sosyalist parti Türkiye İşçi Partisi kurulduğu günden bu yana sosyalizm fikrinin soyut olarak geniş halk yığınlarına tamtilmasında önemli bir rol oynamış ve tarihimize ilk defa genel anlamı ile sosyalizmi işçi sınıfı ve köylü kitleleri arasında tartışma konusu yapmıştır. Türkiye'de sosyalist hareketin gelişmesinin emperyalizmin ve sömürü düzeninin temsilelerini kuskuya düşürdüğünü, bu çevreler tarafından sosyalist hareketi ve onun işçi sınıfı ve köylü kitleleri arasındaki öncüsü TİP'i baltalamak, durdurmak için her türlü çarenin denendiğini biliyoruz.

Başvurulan yıldırma ve sindirme metodları para etmeyince yeni bir taktik uygulamaya gidildi. Seçilen yol, yurdumuzdaki devrimci harekete işçi sınıfının ağırlığını koyarak önderlik etmesini önlemek, böylelikle bu hareketi saptırmak ve yozlaştırmak idi. Bir yandan yıllardır sömürü düzeninin bekliliğini yapmış, işçi sınıfının bilinçlenip örgütlenmesini amansızca baskılarla önlemiş çevreler sol harekete sahip çıkmaya yeltenirken, öte yandan da işçi sınıfı ile sağlam bağlar kuramamış, onun devrimci gücüne güvenemiyen ve örgüt içinde çalışmak için gerekli disipline uymayan kimseler «Milli Demokratik Devrim» sloganı arkasına gizlenerek işçi sınıfının devrimci harekete önderlik edemeyeceğini ortahğa ilân etmeye, giderek Türkiye'de işçi sınıfının varlığını inkâra kalkıştılar. Buna emek ve fedakarlıkla kurulmuş sosyalist örgütü, Türkiye İşçi Partisi'ni, kendilerine ana hedef seçerek onu yıpratmak, halkın gözünde küçültmek için hiç bir fırsatı kaçırmadılar. Bu provokatör ve likidatörlerin örgütü islemez hale getirme için faşist çevrelerin uygulandıkları zorbalıklardan dahi çekinmediklerini gördük.

5. Bu şartlar altında görevimizin Türkiye'deki devrimci hareketin işçi sınıfı önderliğinde gelişmesi için var gücümüzle çalışmak ve bu ana ilkedden sapmalarla amansızca mücadele etmek olduğuna inanıyoruz. Amacımıza ulaşmak için eğitim ve örgütlenme çabalarına daha büyük bir hızla eğilmeye kararlıyız.

Tüm sosyalistleri, mücadelemizi önümüze çıkacak güçlüklerden yılmadan kardeşlik ve dayanışma havası içinde yürütmeye çağırırız.

MTKB IV. Genel Kurul adına
Yönetim Kurulu

O t a S i k v e

BENJAMIN PAGE

— II —

1964 yılında Çekoslovak Komünist Partisi Merkez Komitesi ve Çekoslovak Hükümeti Sık'ın tekliflerini temel alan bir ekonomik reform planını kabul ettiler. Bu plan ilk adında 452 üretim biriminde denendikten sonra 1967 Ocak ayında bütün ekonomiye uygulandı. Plandaki başlıca reformlar şunlardı :

1. Merkezi plânlama teşkilâtı sadece genel «makroekonomik» koşullarla ilgilecek ve uzun süreli ekonomik hedefleri tesbit edecektir. Bu hedeflere ulaşılması için gerekli sayıda işçi, uzman ve idareciye yine gerekli eğitimin verilmesi plâna bağlı olarak yürütülecekti. (Diğer bir deyişle eğitim, mevcut tüketici talebinin bir fonksiyonu olacak, üretim birimlerinin çıkarlarına göre ayarlanacak)

2. Üretim birimleri pazarlardaki rekabeti esas alarak, kendi üretimlerinin nitelik ve niceliğini de yine kendileri saptayacaklardı. Her birim kendi masraflarını karşıladıktan sonra kalan kârı istediği gibi tasarruf edebilecekti. Bazı temel sanayi dalları dışında, kâr elde edemeyen hiç bir üretim birimine devlet yardımı verilmeyecek, rekabet sınavından geçememiş her birim kapanmağa mahkûm olacaktı. Ekonomik verimliliğin başlıca kistası olan «kâr», plân hedeflerine ulaşılarak değil, ürünlerin pazarlardaki satışlarıyla gerçekleştirilecekti. (Bu durumda, Yugoslavyada olduğu gibi, değişik sanayi dalları ve özellikle meslekler arasında büyük gelir farklarının da ortaya çıkacağı muhakkaktı)

3. Sık'ın programının başarılı bir şekilde uygulanmasındaki başlıca unsur fiyat reformudur. Burada temel fikir yakın bir gelecek için, ekonomiyi üç ana kategoriye ayırmaktır. En önemli ham maddelerle hayati ihtiyaç mallarının fiyatlarının merkezi plânlama teşkilâtı tarafından tayinine devam edilecekti. Zaruri tüketim malları kategorisine girmeyen fakat gene de önemli sayılan tüketim mallarının fiyatlarıysa, gündelik yine merkezi plânlamanın tanıdığı sınırlar içerisinde kalmak şartıyla, pazarlarda oluşacaktı. Bununla beraber üretim giderek artıp daha ekonomik, daha verimli hale geldikçe ve dolayısıyla ekonomik sıkıntılar da azaldıkça ikinci kategori üçüncü ve son kategoriye kaynaşacak, yani üçüncü kategorideki lüks tüketim mallarının fiyatlarının tamamen serbest bir şekilde pazarlarda oluşması gibi, ikinci kategorideki mallarının fiyatlarında da pazarlar esas alınacaktı. Hem bu gayeyle hem de Çekoslovak ürünlerini ve de bu ürünlerin fiyatlarını dünya standartlarına (gerçekte kapitalist standartlar) uydurmak amacıyla dış rekabet (yabancı sermayenin rekabeti) teşvik olunacaktı.

Burada «üretim fiyatları» deyiminin Sık'e ait olduğunu belirtmekte yarar vardır. Sık bu deyimle Marx'ın kapitalizmin analizinde kullandığı deyimle eş anlam veriyor. Marx'ın kapitalist üretim fiyatlarıyla Sık'ın sosyalist üretim fiyatları arasındaki temel fark kâr unsurunun ne şekilde oluşup nasıl kullanıldığına bağlı. Kapitalizmde rekabetin egemen olduğu dönemde kâr, ortalama kâr oranı esas üzerinden değişim yoluyla ortaya çıkıyor ve ancak sermaye sahiplerinin tasarrufuna giriyordu. Sık'ın sosyalizmindeyse toplumsal bakımdan kabul edilmiş olan ortalama kâr oranı üretim biriminin sermaye ve emek fonunun bir yüzdesi olarak oluşacak ve toplam satışlar veya gayri safi gelir esas alınmak üzere, kâr üretim biriminin kendisi tarafından kullanılacaktı. Gayri safi gelirin bir bölümünün devlete ödenmesinden sonra, her üretim biriminde «idare» kalan kârın ne şekilde kullanılacağına bağımsız şekilde karar verecekti.

4. Reformcular tarafından eski gelir düzenleme politikasının sonucu olarak tanımlanan işçilerdeki çabıma isteksizliği, moral düşüklüğü, sorumluluktan kaçma gibi belirli olumsuz eğilimleri ortadan kaldırabilmek için ücret, maaş ve ikramiyeler daha kesin bir şekilde sınıflara ayrılacak ve bu ödemelerin tesbitinde üretim biriminin pazarlardaki durumuyla bu üretim biriminde çalışanların kişisel üretim çabaları esas alınacaktı. Burada temel fikir, verimli bir şekilde çalışan işçilere mükâfatlar vermek suretiyle, çalışanların daha fazla kazanabilme şeklindeki kişisel eğilimleriyle daha iyi, daha fazla, daha verimli, daha ucuz üretimi harmonize edebilmektir. Ayrıca sorumluluğu daha cazip kılabilmek için idari ve teknik personel satış işlerinde çalışanların maaşları işçilerin ücretlerinden daha büyük bir hızla artacaktı.

5. Yatırımlar, özellikle ağır sanayi yatırımları azaltılacak, böylece tüketim ve ihracat mallarıyla turizm sektörünün gelişebilmesi için gerekli fonlar sağlanmış olacaktı. Devlet sadece belli başlı kalkınma projelerine yatırım yapacak ve yeni bir kredi politikası uygulanarak tüketim ve ihracat mallarına yatırım yapan üretim birimleri teşvik olunacaktı. Üretim birimleri yatırımlarını ya kendi kârlarından sağlayacak ya da borç alma yoluna gideceklerdi.

6. Döviz kazanabilmek amacıyla dünya kapitalist pazarlarına ihracat olunabilecek ürünlerin üretimine büyük önem verilecek, bunlara öncelik tanınacaktı.

Böylece Sık görünüşte üretimin sınırlarını ve niteliğini değiştirerek bütün tüketicilere yararlı oluyor. Oysa gerçekte, sa-

dece bir grup tüketicinin isteklerine, taleplerine, çıkarlarına hizmet ediyor, bu grubun şampiyonluğunu yapıyor; gelirleri ayırdedici bir satın alma gücüne imkân tanıyacak kadar yüksek olanlar ve de bu reformlar sonunda gelirleri önemli derecede artacak olan idareciler, meslek sahipleri vs.. Yararlı olduğu bir başka grup da ürünlerinin fiyatları ve kârı «pazarlarda» oluşan ve özellikle lüks tüketim malları üreten üretim birimleri. Böyle bir çerçevede içerisinde üretim birimleri yatırımlarını kendilerinin kararlaştıracak ve kendilerinin finanse etmekte tamamen serbest olacağı gerçeğini hatırlayacak olursak, Sık'ın makroekonomik plânının üretim birimlerinin fiili yönetimini ne şekilde etkileyebileceğini kavramak çok güçleşiyor. Bu üretim birimlerinin bağımsızlığı, sonunda makroekonomik indekslerin etkisini tamamen ortadan kaldıracaktır. Çünkü bir ekonomide üretimin topyekûn dengesini ve böylece gelecekteki ekonomik büyüklükleri de belirleyen ancak yatırım plânlarıdır. Sadece kendi çıkarlarını esas alan bir üretim birimi, uzun süreli ekonomik hedeflerin, gerekliliklerin tatmini için hangi bölümlerin geliştirilmesi gerektiğine tek başına nasıl karar verebilir?

Eğer bu reform teklifleri son yirmi yıl içerisinde Çekoslovak ekonomisinde ortaya çıkan bozuklukları düzeltmek için ileri sürülmüş olsalardı, o zaman bu reformlarla bir ekonomik gelişim sağlanabileceği belki ümit edilebilirdi. Fakat Sık ve müritleri tekliflerini hasta bir ekonominin sağlığa kavuşturulması için gerekli tedbirler şeklinde değil, gerçek sosyalizmin reçetesi olarak tanımlıyorlar. Öyleki 1968 yılının ilk yarısında ortaya çıkan gelişmelerin, dünyada ilk defa olmak üzere, temelde sosyalizm ve özgürlüğün birbiriyle kaynaştırılması yolundaki çabalar olduğu bile iddia edilebiliyordu.

Bütün bunlar bizde hem Çekoslovak sosyalizmi hem de 1968 yılındaki «demokratlaşma» süreci hakkında çok ciddi şüphelerin uyanmasına sebep oluyor. Üretim birimlerinin çıkarlarına öncelik tanımayı bir yana bıraksak bile, sadece bireysel tüketiciyi temel alan bir ideolojik tutum toplumsal bir düşünüş ve yaşantı yerine bireyselliği öne almayı ve dolayısıyla sosyalizmden geriye dönüşü temsil ediyor. Örneğin resmen açıklandığı gibi, 1970 yılında her altı Çekoslovaktan birini otomobil yapma programı, aynı zamanda bu taşıtlar için gerekli yollar, hizmet sektörü, benzin tasfiye ve dağıtım tesisleri ve şehir plânlaması için hem kamu hem de özel anlamda büyük yatırımları gerektiriyor. Oysa zaten temelde iyi durumda olan kamu taşıt ağı daha iyileştirilebilir, yenileştirilebilirdi. Fakat bu ikinci almasığın benimsenmesi halinde tabii ki bazı teşeh-

Çekoslovak Sosyalizmi

büsler fazla «kâr» sağlayamayacaklardı. Gerçek şu ki Sık'ın tekliflerinde, Çekoslovakya'da nitelik bakımından ileri kapitalist ülkelerdeki duruma benzeyen bir durumun ortaya çıkmasını önleyebilecek ne teorik ne de pratik engeller var. Bilindiği gibi, kapitalist ülkelerde tüketicinin egemen ve daima haklı olduğu ileri sürülmekteyse de, pazarlar birkaç dev firma tarafından kontrol edilmekte, «egemen» tüketici şüpheli bir fayda değeri olan ve toplumsal ihtiyaçlara hemen hiç cevap vermeyen ürünleri satın almak için binbir oyunla kandırılmaktadır. Böyle bir düzende üretimin tek amacı üretimdir, diğer bir deyişle toplumsal bir ihtiyaca cevap vermek için değil, sadece kâr ve büyüme için üretim. Bu durumda tüketicinin üretimin gayesi değil aracı olduğu apaçık ortada. Üretim araçları devletin mülkiyetinde olmasına rağmen, Sık'ın reformlarında böyle bir durumun Çekoslovakya'da ortaya çıkmasını, gelişmesini önleyecek teorik bir temel, teorik bir görüş bile yok.

Sık emek hakkındaki teorik görüşleriyle de bilimsel sosyalizmden sapıyor. Daha evvelce de belirttiğimiz gibi, Sık emek-gücünü sosyalizmde de, tıpkı kapitalizmdeki gibi, bir meta olarak tanımlıyor. Sık'e göre aradaki tek fark emek gücünün işleme girdiği toplumsal koşullarda. Oysa Marx sadece emek-gücünü satarak yaşadığını sürdüren bir sınıfın mevcudiyetini kapitalizmin iki gereklilik şartından biri olarak tanımlıyordu. Çekoslovak anayasasında devletin her vatandaşa iş bulmakla yükümlü olduğu hakkındaki madde yürürlükte kaldığı sürece, Çekoslovakya'da böyle bir durumun mevcut olmadığı tartışılabilir. Fakat Sık'ın toplumsal bakımdan gerekli emek kategorisini pazarın bir fonksiyonu olarak tanımlaması, ayrıca anayasadaki çalışma hakkının ancak bireyin emek-gücüne ihtiyaç duyulduğu sırada ve yerde geçerli olabileceği üzerinde ısrarla durması sonunda Çekoslovakya'da emeğin, Marx'ın kapitalist düzen için tanımladığı yere götürüyor.

Sık'ın reform planlarının uygulanmasıyla tabii ki Çekoslovak ekonomisi tam bir kapitalizme dönüşmeyecekti. Çünkü herşeye rağmen üretim araçları kişilerin değil devletin mülkiyetindeydi. Fakat emeğin Sık'ın tanımladığı şekilde tanımlarsak ve üretim birimlerindeki idarecilere sağlanan kârı istedikleri şekilde tasarruf etme ve dağıtma (her ne kadar bu dağıtım hisse sahiplerine değil de müstahdemlere yapıyorsa da) hakkını tanıyacak olursak, böyle bir plana sosyalist bir plan dememiz de çok güçleşir. Belki de böyle bir düzene verilecek en uygun ad devlet-teşekküllü kapitalizmi olacaktır. Üstelik Marx'la Engels'in meta üretimini üretim araçlarının özel mülkiyetine bağlamalarını, Sık'ın yaptığı gibi, sosyalizm hakkında pratik bir

bilgileri olmadığı görüşüyle açıklamaya kalkmak, Çekoslovakya'daki son olayların ışığında çok gayri ciddi bir tutum oluyor. Eğer Sık böyle bir el çabukluğuyla Marx'ın yaptığı analizi «düzeltebilirse» ilerde başka bir reformcuysa, meta üretiminin komünizminde de geçerli olduğunu ispata çalışmaktan ne alıkoyabilir? Herhalde Sık'ın teorik görüşleri değil.

Şimdiye kadar belirttiğimiz hususlar 1967 yılının başlarında Çekoslovakya'da ne gibi gelişmeler ortaya çıkmakta olduğunu hakkında biz de birtakım sorular doğuruyor. Eğer «demokratlaşma» ile herkesin memleket hayatında ve sosyalizmin kuruluşunda yer alabilmesi için gerekli koşulların sağlanması, somut olarak işçilerin, öğrencilerin, hatta mevcut hükümet programına muhalefet edenlerin de tıpkı reformcular, liberaller, idareciler gibi bütün karar verme işlemlerinde rol sahibi olmaları, gerektiğinde mükâfatlandırılmaları kastediliyorsa, Çekoslovakya'da böyle bir «demokratlaşma»nın yer almadığı açıkça ortadadır. Bazı özgürlüklerin tanındığı ya da yeniden yürürlüğe konduğu doğrudur; örneğin seyahat özgürlüğü, ağır gümrük vergisi ödemeden bazı malları ithal edebilme özgürlüğü, ideolojik özgürlük, «tarafsız, eleştireci düşüncülerine» klüp kurabilme özgürlüğü hatta muhalif bir basın ve de bir takım söylemlere göre bir muhalefet partisi kurma özgürlüğü. Batıda olduğu gibi bu özgürlükler, prensip olarak, herkese açık olacaktı. Bununla beraber gene Batı'da olduğu gibi, pratik bakımdan bu özgürlükler bütün sınıflar, bütün tabakalar için eşit şekilde geçerli olmayacaklardı, ayrıca bütün sınıfların ilerde sözü edilen özgürlüklerden yararlanabilmeleri için gerekli sosyal ve ekonomik koşulların yaratılması için de hiç bir yenilik getirilmiyordu. Şunu da ekleyelim ki bütün bu söylenenler doğru olmasa, yani işçilerle idareciler ücret ve kârların bölüşümünden eşit şekilde yararlanabilseler bile, Sık'ın modeli üzerindeki temel eleştirimiz gene de geçerli olacaktır. Böyle bir modelin uygulanmasıyla, işçiler giderek sadece çalıştıkları üretim biriminin kârı bir şekilde üretimde bulunmasına ilgi duyabilirler. Bu durumda sosyalizm gene çok uzaklar da olacak, üretim sadece tüketici talebinin tatminine, uyandırılmasına, teşvikine dönüşür bir üretimden ibaret kalacak, başarı bilingli bir şekilde saptanan toplumsal bir ihtiyacın tatminiyle değil, pazarlarda ve kârda ölçülecekti.

Sık'ın reform programının resmen kabul edildiği 1964 yılından Novotny'nin iktidardan düşüşüne kadar, Çekoslovakya'da liberallerle reformcular mevcut devlet ve parti mekanizmasından tavizler koparmaya çalıştılar. Devlet ve de parti görüşünde kontrolleri altına girince tepeden bir takım özgürlük bağışları yapıldıysa da,

aşağıdan temelli, kökten bir baskı gelmesi için gerekli tedbirlerin alınması da ihmal edilmedi. Bu iki yönlü hareketin kaçınılmaz bir özelliği de belirli bir şekilde sosyalizm öncesi geçmişe döndüğü. Bana kalırsa, Sık'ın meta-para ilişkilerinin sosyalizmdeki yeri, önemi üzerinde bu kadar ısrarla teorik tartışmalar girmesinin ve de emeğin temel niteliğinin kapitalizmden sosyalizme hiç değişmediğini yine ısrarla ileri sürmesinin temel nedeni de bu geriye dönüş. Kitaptaki bu iki unsurun gayet belirli bir ideolojik anlamı var. Kâr sağlayan teğebbüslerdeki işçilere ikramiyeler vermek ve daha kaliteli tüketim malları üretmek suretiyle proleteriyayı içinde bulunduğu durumu kabule teşvik etmek. Sık'e göre komünizm tam anlamıyla gerçekleşinceye kadar işçilerin durumunda temelli bir değişiklik yapılamaz. Komünizmse temelde halk çoğunluğunun bilingli eylemlerini seferber ederek (siyasal süreci ve üretim sürecini gerçekten demokratlaştırarak) değil, üretim araçlarının teknolojik gelişimiyle gerçekleştirilebilir. Diğer bir deyişle bu aşama için üretim araçlarının teknolojik gelişimi o noktaya varmalıdır ki «tüm temel tüketim malları herkese bol bol yetecek» kadar üretilebilsin ve böylelikle kişileri bütün hayatlarına belirli bir faaliyet dâhna zincirleyen katı iş bölümünde ortadan kalsın. Görüldüğü Sık komünizmi, kendi planında ortaya koyduğu tüketiciye dönük bir üretim sisteminin doğal uzantısı olarak tanımlıyor ve aydınlarla idareciler dışındaki herkesin, özellikle işçilerin kişisel mükâfatlar yoluyla kendilerini bu hedefe adanmalarını sağlanmasını örgütleyiyor. Gerçekte bu eşyayı ve kişileri oldukları gibi kabul etmekten başka bir şey değil. Böylelikle Batı tipi liberal kapitalizme özgü özel, bireysel, bencil bir mükâfat ve değerlendirme sistemiyle ahlaki kabul edilmiş oluyor. Bunun ne sosyalizmin ve komünizmin kuruluşu için gerekli olan ahlakta, ne de sömürülen üçüncü dünya halklarının da içinde yer aldığı karşılıklı bir dayanışma dünyası görüşünde yeri olabilir. Her ne kadar komünizmin gerçekleşebilmesi için üstün bir üretim gücüne ulaşılarak yokluğun, kıtlığın ortadan kaldırılmasının, ayrıca kişinin yaratıcı enerjisinin hem kişisel hem de toplumsal ihtiyaçların tatminine uygulamasının gerekliliği kabul edilebilirse de insan geleceğin ihtiyaç ve umutlarına değil, Sık'ın ileri sürdüğü şimdiye ve özellikle geçmişe bağlı bir değerler sisteminin komünizminin gerçekleşmesine ne dereceye kadar yardımcı olabileceğini sormaktadır kendini alanıyor.

MONTHLY REVIEW, OCTOBER 1969, S. 36-47

TÜRK-SOVYET

CEM EROĞUL

Yeni Türkiye Devleti ile Sovyetler Birliği arasında, 1919'da başlayıp bugüne uzanan elli yıllık ilişkiler, dört başlık altında incelenebilir : 1) Dostluk; 2) Dalgalanma; 3) Husumet; 4) Normalleşme.

I. DOSTLUK :

Ekim 1917'de patlak veren Sovyet İhtilali ile 1919'da başlayan Türkiye Millî Kurtuluş Savaşı arasında, yönetici sınıfları ve egemen ideolojileri tamamen farklı olmakla beraber, sıkı bir kader birliği mevcuttu. Bu birliği yaratan en önemli neden, iki hareketin de aynı düşmanlarla boğuşmak zorunda kalması, ikisinin de antiemperyalist nitelikte olması ve nihayet, her iki hareketin de, kendi iç birliğini gerçekleştirmek için gerici ayaklanmalarla uğraşmak gibi bir sorunu bulunması idi.

Sovyet İhtilali'nden sonra, Mayıs 1918'de, eskiden Çarlık Rusyası'nın parçası olan Kafkasya'da, üç ayrı cumhuriyet teşekkül etmişti : Ermenistan, Gürcistan ve Azerbaycan. 30 Ekim 1918'de imzalanan Mondros mütarekesinden sonra, İngilizler, Sovyetleri çemberleme siyasetlerini uygulamak üzere Kafkasya'ya asker çıkarmışlardı. Ağustos 1919'dan itibaren İngiliz kuvvetlerinin geri çekilmesi, Sovyetlere güneyden saldıran General Denikin'in komutasındaki Beyaz Rus-

ların Kızılılara yenilmesi ve nihayet, 1920 - 21 yıllarında, üç Kafkas cumhuriyetinin de arkaya bolşevikleşmesi, Sovyet ve Anadolu İhtilallerinin doğrudan doğruya temaslarını önleyen engelleri ortadan kaldırdı. Bundan sonra, iki ülke arasında, sıkı bir işbirliği ve dostluk dönemi açıldı.

23 Nisan 1920'de T.B.M.M.'nin toplanmasından daha üç gün sonra, Mustafa Kemal, Sovyet Dışişleri Komiseri Çiçerin'e bir mektup yazarak ittifak teklifinde bulunmuştu(1). İlk resmî görüşme, hariciye vekilimiz Bekir Sami Bey'in başkanlığında bir heyetin, 11 Mayıs 1920'de Moskova'ya gönderilmesi ile gerçekleşti. Heyetin amacı, Batı'ya karşı Sovyetlerle bir ittifak imzalamaktı. Ulaştırma zorlukları (heyetimiz ancak iki buçuk ayda Moskova'ya ulaşabilmişti) ve milletlerarası durumun belirsizliği, antlaşmanın imzalanmasını bir süre geciktirdi. Nihayet, Anadolu kuvvetlerinin Aralık 1920'de Ermenileri yenmelerinden ve Ocak 1921'de gerçekleşen I. İnönü Savaşı'ndan sonra, 16 Mart 1921'de Türk - Sovyet dostluk antlaşması imzalandı.

Kendini dış dünyaya kabul ettirme çabası içinde olan yeni Türkiye devleti için bu antlaşma büyük önem taşıyordu. Bir kere, ilk defa olarak bir büyük devlet Misak-Millî'yi resmen kabul ediyordu. İkincisi, kuzey ve doğu sınırları güvenliğe kavuşuyordu. Doğuda, Batum'un Sovyetlere bırakılmasına karşılık, Kars ile Ardahan'ın bize ait olduğu tesclî ediliyordu. Üçüncüsü, Çarlık Rusyası ile imzalanmış bulunan bütün antlaşmalar feshediliyor ve bu arada kapitülasyonlar da ilga ediliyordu. Dördüncüsü, bir büyük devletle dostluk ve karşılıklı yardım taahhüdüne giriliyordu. Ayrıca, antlaşmaya göre, taraflar, karşı tarafın hükümetini devirmeyi hedef tutan teşekküllerin kendi topraklarında faaliyet göstermelerine izin vermemeyi kararlaştırıyorlardı.

Millî Kurtuluş Savaşı boyunca, Sovyetler, Türkiye'ye maddî ve manevî yardımda bulundular. Bugüne kadar resmî bir açıklama yapılmadığı için yardım miktarı bilinmemekle beraber, en büyük emperyalist ülkelere kafa tutan Türkiye için bu yardımın büyük önem taşıdığını tahmin etmek güç olmaz. Savaş içinde sinanan Türk-Sovyet dostluğu, millî kurtuluş savaşımızın zaferinden sonra

da devam etti. İkinci Dünya Savaşı'na kadar sürecek olan bu uzun dostluk döneminin dayandığı temel antlaşma, 17 Aralık -925'te, Paris'te imzalandı. Sovyetlerle imzaladığımız bu tarafsızlık ve saldırmazlık antlaşmasının hükümlerine göre : 1) İki ülke, birbirine karşı tecavüzde bulunmayacak; 2) Taraflardan biri tecavüze uğrarsa diğeri tarafsız kalacak; 3) Hiç bir taraf, diğeriye karşı kurulmuş ittifaklara girmeyecek; 4) Antlaşma, üç yıl süre ile yürürlükte kalacak; ancak, bitiminden altı ay önce feshedilmezse, bir yıl daha otomatik olarak uzayacaktır.

17 Aralık 1929, 30 Ekim 1931 ve 7 Kasım 1935'te üç defa uzatılan Paris antlaşması, iki dünya savaşı arasında, Türkiye'nin dış politikasının temel taşlarından biri olmuştur. Zekeriya Sertel'in Bayar'dan naklen anlattığına göre, Atatürk, ölüm döşeğinde, Sovyet dostluğuna verdiği önemi yine belirtmiş ve yanında bulunan Cefal Bayar'a, Sovyetlere müteveccih herhangi bir antlaşmaya girilmemesini vasiyet etmişti (2). Bu dönemdeki Türk-Sovyet dostluğu, basit bir tarafsızlık olarak kalmamış, karşılıklı menfaatlere dayanan açık bir işbirliği seviyesine yükselmisti. Örneğin Sovyetler, katıldıkları Cenevre Silâhsızlanma Konferansı'na Türkiye'nin de çağrılması için büyük baskıda bulunmuşlar, Türkiye Cumhuriyeti ise, 28 Mart 1928'de davet edildiği bu ilk milletlerarası konferansta Sovyetlerin tam silâhsızlanma tezini desteklemisti.

Ancak bu dostluk pürüzsüz değildi. Bir kere, dış ticaret alanında kapsamlı ilişkilere girmek mümkün olmuyordu. İki ülke de fakirdi; ikisinin de en büyük ihtiyacı, birbirlerinden temin edemeyecekleri sanayi mamulleri. Nitekim, dostluk döneminde, Türkiye'nin Sovyetlerden ithalatı toplam ithalatının yüzde beşini nadiren aşmış, bu ülkeye ihracatı ise toplam ihracatının yüzde dördüne ulaşamamıştır. Türkiye, ticarî ilişkilerini en çok Almanya, İngiltere, Fransa ve İtalya ile geliştirmiştir. İkincisi, 1930'lardan itibaren, Türkiye, Batı ile de işbirliğine yönelmiştir. 1928'de İtalya ile bir dostluk ve tarafsızlık antlaşması imzalanmış, 1930'da ise İngiltere, Fransa ve Yunanistan ile dostluk ilişkilerini engelleyen meseleler halledilmiştir. Böylece, iki savaş arası dönemin ikinci yarısında, Sov-

İ L İ Ş K İ L E R İ

yetler Birliği, Türkiye'nin dayandığı tek büyük ülke olmaktan çıkmıştır.

II. DALGALANMA :

Başlangıçtan itibaren dostluk ve işbirliği esasına dayanan Türk Sovyet ilişkileri, İkinci Dünya Savaşı ile birlikte önemli dalgalanmalara maruz kalmış ve savaşın bitimiyle, açık bir husumete dönüşmüştür. Savaş yıllarının son derece karmaşık gelişmelerinin kısa bir özeti dahi, bu yazının çerçevesini aşacağı için, burada sadece bazı önemli olaylara değinmekle yetinilecektir.

İtalya'nın gittikçe saldırgan bir siyaset izlemesi neticesinde, güvenliği bakımından endişeye düşen Türkiye, 12 Mayıs 1939'da İngiltere ile, 23 Haziran 1939'da ise Fransa ile, Akdeniz'de saldırı halinde karşılıklı yardımı öngören deklarasyonlar yayınlamıştı. İtalya, Almanya ile sıkı işbirliği halinde olduğuna göre, bu tutumuyla Türkiye, Mihver'e cephe almış oluyordu. Türkiye, bir yandan kuzey ve doğuda Sovyet dostluğunu sürdürürken, öte yandan Akdeniz'de, İngiltere ve Fransa'ya yaklaşmakla, batı sınırlarını da emniyete almaya uğraşıyordu.

Bu buhranlı günlerde, Sovyetler de, güvenlikleri açısından büyük bir endişe içindeydiler. En büyük korkuları, İngilizlerle Almanların anlaşması ve İngiltere'nin Almanya'yı Sovyet ülkesine saldırmakta serbest bırakması idi. İhtimal dışı olmayan böyle bir gelişmeyi önlemek için Sovyetler, Almanlarla gizli görüşmelere giriştiler ve 23 Ağustos 1939'da, Sovyet-Alman saldırmazlık paktı imzalandı. Bu paktın Türkiye için sonucu şu idi : doğudaki dostu bir kampa, batıdaki dostları ise öteki kampa düşmüştü. Üstelik, 1 Eylül 1939'da İkinci Dünya Savaşı fiilen başlamıştı. Oysa, güvenliğimizin sağlanması bu iki dostluğun telifine bağlı idi. 25 Eylül 1939'da, Şükrü Saracoğlu, işte bu dostlukları telif amacıyla Moskova'ya gitti. Ancak anlaşmak mümkün olmadı ve 17 Ekim 1939'da Saracoğlu Moskova'dan ayrıldı. İki gün sonra ise, Türk-İngiliz-Fransız ittifakı imzalandı. Türkiye, yine de, Sovyet dostluğundan vazgeçmek niyetinde değildi. İttifak anlaşmasına, bundan doğacak vecibelerin, kendisini Sovyetlerle karşı karşıya getirecek bir sonucu olamayacağına dair bir hüküm koydurttu.

Savaşın ilk iki yılı, Türk-Sovyet ilişkileri bakımından önemli bir gelişmeye sahne olmadı. Ancak, 1941'den itibaren durum değişti. Balkanların Almanya'nın eline düşmesi, Türkiye'yi bir istila tehlikesiyle burun buruna getirmişti. Öte yandan, Sovyetler Birliği, Batı Avrupa'yı fetheden Almanya'nın yakınında doğuya saldıracağını görüyordu. Bu durumda, iki ülke, 24 Mart 1941'de bir saldırmazlık deklarasyonu imzalamak gereğini duydular. Buna karşılık, Alman diplomasisi, Türkiye ile Sovyetlerin arasını açma çabaları içindeydi. Hitler'in hesabına göre, Sovyetler yenildiği takdirde, bir savaşa lüzum olmadan, Türkiye Alman nüfuzuna girecekti. Almanya'nın çabaları, Türkiye'nin istila edilme korkusuyla çakiştı ve 18 Haziran 1941'de Türk-Alman saldırmazlık paktı imzalandı. Dört gün sonra da, Alman orduları, Sovyet sınırını aşıtlar.

Almanlar Sovyetlere saldırınca, Türkiye'nin yöneticileri geniş bir nefes aldılar. Sovyetlerle uğraşan Alman kuvvetlerinin Türkiye'yi istila etmeleri diye bir tehlike, kalmamıştı. Ancak Türkiye, kendi güvenliği bakımından rahat etmekle kalmadı; Alman ilerleyişini sempati ile karşılamaya başladı. 9 Ekim 1941'de, Almanya ile krom antlaşması imzalandı. Buna göre, 1942'nin sonuna kadar bütün kromunu İngiltere ve Fransa'ya satmayı taahhüt etmiş olan Türkiye, 1943'ten itibaren bu stratejik maddeyi Almanya'ya satacaktı. 1 Haziran 1942'de imzalanan bir ikinci antlaşmayla, satılacak krom miktarı daha da artırıldı. Böylece Türkiye, Sovyetlere ve Batılı müttefiklerine karşı kullanılan silâhlara hammadde sağlar oldu. Turancı ve ırkçı teorilerin memlekette gelişmesine hükümet göz yumdu. Hatta Türkiye, 1942 sonbaharında, Kafkasya sınırına asker yığdı. Bir Amerikan albayının, Türkçülük konusunda, 1957'de yayınladığı son derece ilginç bir doktora tezinde idia edildiğine göre, Türkiye, Stalingrad'ın düşmesiyle yıkılacak olan Sovyet ülkesinden parsa toplamaya hazırlanıyordu (3). Ancak, yine de bu dönemdeki Türk politikası esas itibarıyla Sovyetlerin lehine idi. Zira en önemli noktada Türkiye Almanlara taviz vermemiş, Almanya'nın yanında savaşa girmeye yanaşmamıştı. Böylece, Sovyetlerin gayet hassas olan güney sınırı korunmuş oluyordu.

1942'nin sonundan itibaren, artık savaşın kaderi değişmişti. Sovyetlerin Stalingrad zaferi, müttefiklerin Fransız Kuzey Afrika'sında gerçekleştirdikleri başarılı çıkartma, Alman gerilemesinin başlangıç noktaları oldu. Bu durumda, Türkiye'nin tarafsızlık siyaseti artık müttefiklerin aleyhine işlemeye başladı. Almanlar ilerlerken, tarafsız bir Türkiye bu ilerlemenin önüne çekilmiş bir setti. Müttefikler ilerlemeye başlayınca, Türkiye bu sefer onların önünde bir set olmaya başladı. Bunun üzerine, Sovyetler ve Batılılar, savaşa girmesi için Türkiye'ye şiddetli baskılarda bulundular. 30 Ocak 1943'de, Churchill Adana'ya geldi. Amacı, bahara kadar Türkiye'yi savaşa sürüklemektir.

Bu baskılar karşısında İnönü, Türkiye'nin henüz savaşa hazır olmadığı gerekçesiyle, bir oyalama taktiği güdüyordu. Nihayet, 1944'ün başında, müttefiklerin sabrı tüken-di. İngiltere, 2 Mart 1944'te, Türkiye'ye yaptığı silâh ve cephane yardımını kesti. 1 Nisan 1944'te, Amerika onu izledi. Böylece Türkiye, Ödünç Verme ve Kiralama Kanunu sayesinde elde ettiği Amerikan yardımından da mahrum kaldı. Batılıların yanı sıra, Sovyetler de Türkiye'ye cephe aldılar.

6 Haziran 1944 Normandiya çıkartması gerçekleştirilip artık Alman ya'nın yenileceği kesin olarak meydana çıkınca, Türkiye, 2 Ağustos, 1944'te bu ülke ile siyasî ilişkilerini kesti. 23 Şubat 1945'te ise, Almanya'ya savaş ilân etti. Ne var ki, müttefiklerin kaybolan güvenini yeniden kazanmak için bu tedbirler yetersizdi. Savaşın sonunun yaklaştığı bu sırada, Türkiye, iyice yalnızlığa sürüklenmişti. 19 Mart 1945'te Türkiye'ye bir nota veren Sovyetler, 7 Kasım 1945'te süresi dolacak olan tarafsızlık ve saldırmazlık antlaşmasını yenilemeyeceklerini bildirdiler. Sovyetler Birliği ile Türkiye Cumhuriyeti arasındaki dostluk dönemi de böylece resmen kapanmış oldu.

III. HUSUMET :

Türkiye Hükümeti, 7 Nisan 1945'te Sovyetlere verdiği bir nota ile, yeni bir dostluk antlaşmasının imzalanması için Sovyet şart-Sayıyı Çeviriniz

ların ne olduğunu sordu. Haziran ayında, Molotof, Moskova'daki elçimiz Selim Sarper'le bir görüşme yaparak bu şartları açıkladı. Sovyetlerin talepleri şunlardı : 1) Doğu sınırında değişiklik yapılması; 2) Sovyetlere Boğazlarda üs verilmesi; 3) Montreux sözleşmesinin değiştirilmesi. Daha sonra, Moskova radyosunun yaptığı yayınlardan ve Sovyet basınında çıkan yazılardan, doğu sınırında değişiklikten kastın, Kars ile Ardahan'ın Sovyetlere verilmesi olduğu anlaşıldı. 17 Temmuz - 2 Ağustos 1945 arasında toplanan Potsdam konferansında, Stalin, Boğazlarla ilgili taleplerini tekrarladı. İngilizler ve Amerikalılar, Sovyetleri bu konuda bütünüyle desteklemeye yanaşmadılar. Her devletin kendi görüşünü Türkiye'ye ayrı ayrı bildirmesi kararlaştırıldı. Bundan sonra, Sovyetler, zaman zaman verdikleri notalarla Montreux rejiminde değişiklik yapılmasını istediler.

Türkiye, bu haksız taleplere kararlı bir şekilde karşı koydu. Millî nitelikleri itibariyle zaten Türk olan Kars ile Ardahan'ın Türkiye'ye ait olduğu, 16 Mart 1921 Moskova Antlaşması ile tescil edilmişti. Türkiye'nin, savaşmadan, topraklarının bir kısmını yabancı bir ülkeye terketmesi bahis konusu olamazdı. Öte yandan, Boğazlarda üs vermek, Türkiye'nin bağımsızlığı ve egemenliği ile telif edilemezdi. Nihayet, yine Türkiye'nin görüşüne göre, Montreux rejimi, çok taraflı bir antlaşmanın ürünü olduğundan, iki taraflı bir antlaşma ile değiştirilemezdi.

Türkiye'nin yöneticileri bu yakışıksız taleplere boyun eğmemekte tamamen haklı idiler. Ancak, taleplere karşı koymakla yetinmeyip, bunları, Batı'ya yamanma politikalarının bahanesi olarak kullandılar. 1947'den itibaren Türkiye, emperyalist bloka girme çabalarını hızlandırdı. 14 Mayıs 1950'de Demokrat Parti'nin iktidara gelmesi, Türkiye'de Batı uyduculuğu politikasının zaferini kesinleştirdi. Nihayet, 18 Şubat 1952'de NATO'ya giren Türkiye, Sovyetlere müteveccih herhangi bir ittifaka girilmemesi esasına dayanan Atatürk dış politikasına tamamen sırt çevirdi. Bundan sonraki D.P. siyaseti ise, herkesin malumudur ve Türkiye'nin uyduculuk batağına saplanmasının hazin hikâyesinden başka bir şey değildir.

5 Mart 1953'te Stalin'in ölmesiyle, Sovyet dış politikasında temelli bir değişiklik meydana geldi. 30 Mayıs 1953'te bir açıklama yapan Sovyet Hükümeti, Türkiye'den bir toprak talebi bulunmadığını ilân etti. Bundan sonra da Sovyetler, bu yoldaki beyanlarını durmadan tekrar ettiler. 1956'dan itibaren ise Sovyetler Birliği, iktisadî yardım tekliflerinde bulunmaya başladı ve dostluğun yeniden kurulması için NATO'dan çıkmamızın dahi gerekli olmadığını bildirdi. Fakat,

D.P. yöneticileri, bu büyük değişikliği görmezlikten gelmeyi tercih ettiler. Böylece, Sovyet tehlikesinin, Batı'ya yamanmamızın sebebi değil, sadece bahanesi olduğu açıkça meydana çıktı. Bu tehlike ortadan kalktıktan sonra da, emperyalizm uyduculuğu yönünle devam etti.

IV. NORMALLEŞME :

Demokrat Parti yöneticilerinin sürdürdükleri husumet politikasının dünya gerçekleri ile uyumsuzluğu gittikçe açığa çıkıyordu. Zira bloklararası hava gittikçe yumuşuyor, soğuk savaş adım adım tasfiye ediliyordu. Katı bir blok politikası sürdüren Türkiye'nin bu gerçeklere daha uzun zaman gözünü kapaması imkânsızdı. İşte, iktisaden ve siyaseten zaten iflâs halinde olan Demokrat Parti, nihayet tutumunu yumuşatmaya karar verdi. Buzların çözölmeye başladığının ilk işareti, Sağlık Bakanı Lütfi Kırdar'ın Aralık 1959'da Sovyetler Birliği'ni ziyaret etmesi oldu. 11 Nisan 1960'ta ise, Ankara'da bir Türk Sovyet ortak bildirisi yayınlandı. Burada, iki ülke arasında yüksek seviyede bir toplantı yapılması hususunda görüş teatisinde bulunulduğu ve her iki tarafın başkanlarının birbirlerini ziyaret etmelerinin kararlaştırıldığı açıklanıyordu. Programa göre, ilk ziyareti, Temmuz 1960'ta Menderes yapacak, daha sonra Krusçef bunu iade edecekti.

27 Mayıs 1960'ta Türkiye'de meydana gelen iktidar değişikliği bu gelişmeleri aksattı. Sovyetler, tekliflerini Cemal Gürsel'e de tekrarladılar. Ancak, askerî idare, gezi programını gerçekleştirmeye yanaşmadı. 1961-62 yıllarında genel bir duraklama oldu. 1962 füzeler*buhranında Türkiye, Sovyetlere karşı Amerika'yı açıkça destekledi. İlişkiler, ancak 1963 ortalarında yeniden gelişmeye başladı. 29 Mayıs-14 Haziran 1963 tarihleri arasında, Senato Başkanı Suat Hayri Ürgüplü'nün başkanlığında bir parlamento heyeti Sovyetler Birliği'ni ziyaret etti.

Son yıllarda, Türk-Sovyet ilişkilerinin normalleşmesinin en büyük etkeni Kıbrıs buhranı olmuştur. Aralık 1963'te adada çıkan kanlı olaylar halk oyunda haklı bir tepki uyandırmış, ancak Türkiye, bu meselede, Batılılardan beklediği desteği bulamamıştı. Bu vesileyle, tek yanlı dış politikanın büyük mahzurları açıkça ortaya çıktı. Türk diplomasisi, yeni destekler ve dolayısıyla dostluklar arama gereğini duydu. Sovyetlerle meydana gelen hızlı yakınlaşma işte bu ihtiyacın bir sonucudur.

Sovyetler Birliği, ta 1953'ten beri dostluk teklifinde bulunduğu için, Türkiye'nin bu yeni tutumu çok çabuk sonuç verdi. Bundan sonra, Türk-Sovyet ilişkileri büyük hızla gelişti, 20 Ekim 1964'te, dışişleri bakanımız Fe-

ridun Cemal Erkin Sovyetleri ziyaret etti ve bir kültür antlaşması imzaladı. Mayıs 1965'te, Gromiko bu ziyareti iade etti. Arkasından, 9-17 Ağustos 1965'te, Başbakan Ürgüplü Sovyetler Birliği'ne gitti. Bu yolculuk sırasında, Türkiye'nin, birkaç önemli sanayi kuruluşu için Sovyetlerden yardım alması kararlaştırıldı. Yardım meselesini müzakere etmek üzere, 30 Eylül 1965'te, bir Sovyet uzmanlar kurulu Ankara'ya geldi. 7 Aralık 1965'te, Demirel Hükümeti ile Sovyetler Birliği arasında bir ön antlaşma imzalandı. Buna göre, demir-çelik, tesisi petrol rafinerisi, alüminyum, sülfürlük asit, lif levha fabrikalarının kurulması ve bazı sanayi kuruluşlarının genişletilmesi için Sovyetlerin ön proje ve teklif hazırlamaları kararlaştırıldı.

Birkaç gün sonra da, 20-27 Aralık 1965 tarihlerinde, Kosigin Türkiye'yi ziyaret etti. Bir Sovyet başbakanının Türkiye'ye yaptığı bu ilk ziyaretten sonra yayınlanan ortak bildiride, Atatürk ve Lenin devrinin gelenekleri ışığında, dostluk ve iyi komşuluk ilişkilerinin geliştirileceği ve karşılıklı güvenin sağlanacağı açıklandı. Mart 1967'de imzalanan yeni bir antlaşma ile yardım işi kesin bir karara bağlandı. Buna göre, Sovyetler, maliyeti takriben iki yüz milyon doları aşacak olan yedi sanayi kuruluşunu finanse etmeyi taahhüt ediyorlardı. Son olarak, 10 Ekim 1969'da imzalanan bir antlaşma ile, yedi projeden biri olan İskenderun demir-çelik tesisi için, Sovyetlerden, 166 milyon dolarlık bir ek kredi alındı.

Bu arada, devlet adamlarının ziyaretleri aralıksız devam etti. 19-29 Eylül 1967 tarihlerinde Sovyetler Birliği'ne giden Demirel'den sonra, 10-21 Kasım 1969 tarihleri arasında, Cevdet Sunay, Sovyetleri ziyaret eden ilk Türk cumhurbaşkanı oldu. Böylece, kuzey komşumuzla ilişkilerimiz daha da gelişti ve bir iyi komşuluk anlayışı içinde işbirliği havasına büründü. Ancak, Batı bloku içindeki ülkelerden farklı olarak, Türkiye, bir noktada hâlâ eski katı tutumunu sürdürmektedir. Bu da kültür işleridir. Nitekim, 1964'te F.C. Erkin'in imzaladığı kültür antlaşması elan Türkkiye tarafından onaylanmamıştır. Beş yıldır sürüncemede kalan bu antlaşma da yürürlüğe girerse, Türk-Sovyet ilişkileri, iki hasım bloka üye olmanın yarattığı temel çelişki devam etmekle beraber, «normalleşme» sürecini tamamlamış olacaktır.

- (1) Olaylarla Türk Dış Politikası (1919 - 1965) SBF Yayınları No. 279, Ankara, Sevinç Matbaası, 1969, s. 22.
- (2) M. Zekeriya Sertel, Hahırladıklarım (1905-1950), İstanbul, Yaylacık Matbaası, 1968, s. 217.
- (3) Charles Warren Hostler (Colonel USAF), Turkism and The Soviets, London, Allen and Unwin LTD, 1957, s. 176.

EMEK * Onbeş Günlük Sosyalist Gazete
İki Haftada bir Pazartesi Günleri çıkar.
Sahibi : Şaban ERİK * Genel Yayın Müdürü :
Sadun AREN * Yazı İşleri Müdürü Asuman
ERDOST * Yıl : 1 - Sayı : 18 - Fiyatı : 150
Kuruş - 29 Aralık 1969

Yönetim Yeri : Süleyman Sırrı Sokak 2/8
Yenişehir / ANKARA - Tel 17 27 59 *
P.K. 276 Bakanlıklar / ANKARA * Abone
Şartları : 13 Sayı : 12,5 TL, 26 Sayı : 25,—
TL, 52 Sayı : 50,— TL. İLAN : Santimi
25,— TL. Yayın ilânları yüzde 50 indirimli-
dir. Küçük yayın ilânları kelimesi
75 Kuruştur.

İstanbul Temsilciliği : S. Günayü AKARSU
Nuruosmaniye Cad. Benice Han - Cağaloğlu
İstanbul * Telefon : 26 29 64 * İzmir Temsil-
ciliği : Güner ELİÇİN, Akgerman Han 404
İZMİR * Tel : 24 986 * İstanbul Dağıtım :
Fuat BÜTE, Ankara Caddesi 8 İstanbul *
Tel : 27 89 49 *
Dizgi ve Baskı : Baylan Basım ve Cilfevi